UMMER 27 DONDERDAG 2 JULI 1925 25STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera)

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

IT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER OORNAAMSTE SOCIËTEITEN, HOTELS, CAFÉ'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

Comité Pa van der Steur.

Ingekomen gelden van 22 tot 27 Juni.

.. te Z., ..A.)	1.—
	2.50
..v. B.	6.—
..Mij. S.	10.—
..M.	1.20
	10.—
..O. v. L.	3.—
..B.	1.—
..M. J. S.	3.—
..F.	2.50
..v. W. C.	5.—
..D.	6.—
	2.50
..Sr.	1.50
..d. T.	3.—
..S.	2.—
	1.20
..T. en ..W. K.	1.20
..B.	25.—
..B.-B.	5.—
..R.-W.	3.50
..C.	2.—
Dr. J. M.	5.—
..G.	2.50
..Mij. T. T.	25.—
..Mij. B.	25.—
..G.	1.20
..M. D.	1.20
..M.-S.	5.—
..Mij. N.	100.—
	5.—
..v. C.	5.—
..Mij.	10.—
..T.	2.50
..L.	10.—
	0.60
	2.50
	2.50
..Pr.	25.—
..Z.	6.—
	f 332.16

Transp.	332.10
Hand. v. M. & Co.	60.—
A. M.	0.60
F. de. K.	1.50
K. L. P.	5.—
Lindv. S.	100.—
Prof. C. A.	2.40
A. v. H. & Co.	25.—
Dr. W. B. en R.	5.50
W. C.	6.—
Mej. A. B.	1.80
W. v. d. L.	2.50
G. K. B.	2.50
M. V. (vr. J. W.)	12.—
M. V. (vr. M. P. V.)	12.—
N.I.Spw.Mij.	60.—
C. P. K.	2.—
M. M. M.	3.—
J. J. T.	3.—
Dam.deM.O.	25.—
W. J. D.	2.40
M. C. S.-M.	6.—
Mv. J. B.	1.—
Fam. H. & S.	12.—
G. E.	5.—
Mv. J. H. K. S.	5.—
Gen. E. d. D. d. J.	6.—
W. v. G.	10.—
Ch. F. Tr. M.	30.—
Gr. v. v. L. S. v. S.	60.—
Mej. R. B.	2.50
Mej. M. H.	1.—
Th. A.	6.—
W. T.	60.—
W. V.	2.50
Mej. M.	0.60
F. C. H.	10.—
Mv. B. v. O.	50.—
Transp.	f 931.90

Transp.	931.90
H. & B.	10.—
L. te H.	2.50
R.	25.—
Dr. R.	6.—
V.	2.—
Mej. K. (div. bijdr.)	8.—
N. N.	10.—
N. N.	2.50
A. & B.	2.50
Dames W. B.	2.—
S. A. D.	2.50
N. N. te O.	2.50
A. H.	5.—
Vaderland (Dames M. en J. te D.)	20.40
J. E. V.	5.—
N. N.	5.—
X.	1.20
L.S.-G.V.-B.S.	6.—
J. D.	1.17
G. K.	2.—
K. B.	1.—
Mv. B.	0.60
Mv. B. v. d. B.	4.80
Mv. A. de G.	10.—
P. Hof 1	1.25
Fam. v. d. K.	3.—
Gen. v. R.	10.—
Dr. O.	6.—
J. P. C. H.	10.—
Mej. J. J. L.	10.—
J. G. M.	5.—
Dames H.	2.—
D. O.	1.50
Mij. t. e. v. S. O. „Tjl"	100.—
N.V. ver. Kl. C. M.n. c. s.	960.—
Cult.Mij.W.	100.—
Samen	f 2278.32

..n 12—22 Juni (K.W. 25 Juni, no.26) „ 1850.19

Totaal tot 28 Juni f 4128.42

..ede een gift van H. M. de Koningin Moeder. ..en dank van het Comité dat zich voor verdere ..oor het goede doel gaarne aanbevolen houdt.

In een nieuw Gewaad.

Van de oprichting af, dus gedurende ruim een kwart eeuw, is het „Koloniaal Weekblad" verschenen in hetzelfde, eenvoudige, weinig opvallende gewaad.

In samenwerking met de firma Ten Hagen is de Redactie er thans in geslaagd aan ons Orgaan een meer aantrekkelijk aanzien te geven, waarmede aan een — ook meermalen in den boezem der Vereeniging uitgesproken — verlangen is tegemoetgekomen.

De Redactie meent te mogen verwachten dat door dit verjongd uiterlijk, het „Kol. Weekblad" meer dan tot nu toe, de aandacht zal trekken en daardoor ook buiten den kring der leden en begunstigers zal worden ter hand genomen en gelezen, mede in het belang van het streven van Oost en West: het verspreiden van kennis over de Indiën.

Den ondernemenden firma Ten Hagen betuigen wij gaarne onzen dank en vertrouwen dat de leden dezen maatregel in het belang van ons weekblad eveneens op prijs zullen stellen en daarvan daadwerkelijk zullen doen blijken; wat mogelijk is door genoemde firma zooveel mogelijk te steunen in haar pogingen tot uitbreiding der advertentie-rubrieken, althans door bij de in het blad adverteerende firma's hunne inkoopen te doen.

Reisbrieven van den Heer H. F. Tillema.

Celebes.

Van Ternate over Menado naar Paloe.

(Vervolg.)

Bij zendeling Dr. Kruyt te Pendolo.

Na een paar uur rijden kwamen we te Pendolo, waar we in de vriendelijke woning van de familie Kruyt gastvrijheid genoten. Pendolo ligt aan het Posomeer, het meer, waarin indertijd de bekende geoloog Fennema is verdronken. Het meer is schoon, maar op mij maakte het Tobameer toch

nog meer indruk. In het meer leven visschen, palingen en veel krokodillen vermoedelijk niet vreedzaam tezamen. Maar dien strijd onder de oppervlakte ziet men niet. Bij menschen trouwens ook niet. Op verschillende plaatsen laat de bevolking takkebosssen, bezwaard met steenen, in het meer neer. De visch schuilt gaarne tusschen de takken. Met vergif, dat tusschen de takken wordt aangebracht, bedwelmt men nu de visch, waarna men ze gemakkelijk kan vangen.

Op Pendolo troffen we een merkwaardig staaltje van vindingrijkheid der vrouw aan. Er is ter plaatse heel weinig te krijgen en alles moet worden aangevoerd, wat lastig is en kostbaar. De vrouwen bedenken dus allerlei listigheidjes om het leven er zoo dragelijk mogelijk te maken. Onder meer had mevrouw Kruyt krentenbrood leeren bakken *zonder* krenten. Zooiets als hazepeper zonder haas! 't Was heel smakelijk en 't uiterlijk was ook dat van krentenbrood of liever van rozijnenbrood. Ik vroeg hoe Mevrouw aan die „sun-maid"-rozijnen kwam, waarop ze antwoordde, dat ze die zelf had in haar tuin. Mijn verbazing was niet zoo heel erg groot, want te Larantoeka had ik bij de zusters druiven gegeten. Maar ik stond toch wel stom verbaasd toen Mevr. Kr. mededeelde, dat die zwarte stukjes in het brood pisangs waren! Dus geen *krente*brood maar *pisang*brood hadden we gegeten... en 't niet gemerkt! Toevoeging van een organisch zuur (citroenzuur b.v.) zou wellicht de overeenkomst nog frappanter maken.

Aan een der huizen in de buurt van Pendolo, in 't midden van den voorgevel, zagen we een paar trossen pisangs hangen. Dr. Kruyt deelde ons mede, dat daar pas een bruiloft was gevierd. De pisang is het symbool der zoetheid en der vruchtbaarheid.

De zending in Poso heeft, door zich op menschkundige wijze aan te passen aan de toestanden onder de Toradja's, succes verkregen. Een duidelijke illustratie hiervan leverde een godsdienstige bijeenkomst 's Zondags in het schoolgebouw op: een moeder zat er met haar zuigeling op een der voorste banken. Baby deed zich te goed aan de borst, moeder luisterde naar de preek. Af en toe liet baby de borst los, om met vragende kraaloogjes de vele omstanders op te nemen. Was baby bevredigd dan begon ze weer de borst te zoeken. Moeder hielp dan. Toen de gemeente eindelijk staande het „Onze Vader" aanhoorde, werd baby recht op de bank gezet en door liefkoozingen stil gehouden. 't Was een mooi beeld van kinderlijk vertrouwen van kind in moeder, van moeder in voorganger!

Dr. Kruyt is leider van de kweekschool, met 31 interne leerlingen. De school is eenvoudig, passend voor de omgeving. De scholieren maken en wasschen hun eigen kleeren en doen het huiselijk werk voor de inrichting. Ieder heeft een houten krib met klamboe (die niet stuk was!) en een kastje voor zijn bezittingen.

Voortzetting der reis.

Van Pendolo vertrokken wij 's ochtends half vijf per prauw naar Doeloemai. We genoten van het schitterende meer en de bevolking. Het atapdakje op de prauw was wel wat laag voor mijn hoofd, wat onaangenaam was. Na wat van de atap geplukt te hebben, gelukte het me flink uitzicht te krijgen. Ik zag toen dat we werden geconvoyeerd door 8 andere prauwen. In die prauwen zaten de hoofden en bevond zich de barang. Ja, een resident reist natuurlijk anders dan 'n particulier. 't Was een heel verschil met mijn vaart langs de zuidkust van Flores!

Schitterend was het uitzicht op den weg van Doeloemai naar Peoera! 't Herinnerde levendig aan de fraaie panorama's, die het onovertroffen Tobameer biedt! Bij Doeloemai is in 1897 de hoofdingenieur Fennema verdronken. De bevolking had hem gewaarschuwd, dat het reizen per prauw dien tijd van den dag, waarop hij het meer wou oversteken, gevaarlijk was. Maar de[...] gieke, daadkrachtige man kende geen geva[...] stak van wal en vond zijn ontijdig graf in [...] ven! Een zeer eenvoudig gedenkteeken aan h[...] te Tentana houdt de gedachte aan den wa[...] Nederlander wakker!

De bewoners van Doeloemai woonden eerst [...] bergversterking Tolambo, toen te Tala, daa[...] Boejoe Tjangilo. Ze woont nu in haar 4de [...] ging. Vermoedelijk zal ze nu niet weer be[...] te verhuizen. 't Is ook welletjes zoo. Het is [...] m'n reis gebleken, dat langzamerhand het i[...] postvat, dat het sollen met de bevolking zijn [...] zen heeft!

Het laatste deel van den tocht werd per pra[...] gelegd, boomende langs de kust. 't Verwo[...] me, dat de menschen vóór in de boot boom[...] niet achter, zooals men in Friesland doet. '[...] men ging sneller dan roeien. Om ± 2 uur s[...] we uit. Een half uur later verscheen Mev[...] bée met haar zoontje. Ze hadden 35 K.M. te [...] afgelegd, zij aanvaardde ons aller hulde ov[...] dergelijke prestatie met 'n glimlachje als [...] wilde zeggen: voor mij is zoo'n tocht een [...] schilletje.

Te Tentana bood de bevolking den resid[...] verdere bestuursambtenaren een feest aan. [...] aardig: schoolkinderen speelden op de fluit, [...] nen en vrouwen waren op hun mooist uitge[...] Rood en wit der vrouwenbaadjes stak aardig [...] 't groen der omgeving. Het feest, een maaltijd, [...] geopend met een gebed. Met gebogen hoofd, [...] diepe stilte, hoorde de menigte dit aan. Een [...] meisje keek schalks op zij en was niet bij 't [...] Op Zendingsfeesten in Holland ziet men [...] over heel de wereld zijn de menschen toch [...] Alles verliep in de beste orde, ± 400 me[...] gedroegen zich...... zooals men dit van i[...] schen gewend is! Meer lof is niet noodig. N[...] dankte de Resident, waarbij hij de hoop ui[...] dat bestuur en hoofden samen zouden we[...] het belang van volk en land. Na afloop w[...] gedanst en gezongen op 't schoolerf. De mok[...] Poso had de leiding bij den zang. Hij deed [...] onverbeterlijke wijze, daarbij dichtend in a[...] ting op de woorden, die de resident na taf[...] uitgesproken.

Den 5den November keerden we terug [...] Koekoe. Halfweg gekomen sloegen we af [...] stroomversnellingen in de Poso-rivier te zie[...] schuim spatte hoog op om telkens fraaie [...] bogen te vormen. Een bamboebrug voerde ov[...] kokenden, bruischenden stroom. Vanaf die [...] hadden we een schitterend gezicht op de [...] voortsnellende watermassa's, die met don[...] geweld tegen een groot rotsblok midden i[...] stroom beukten. Met moeite maakte ik mij l[...] dit grootsche natuurtafereel. Vermoeid v[...] zwaren tocht kwamen we eindelijk te Koeko[...] 's Onderendaags vertrokken we naar Poso, [...] we weer gastvrijheid genoten bij de familie [...] Mevrouw heeft het klaar gespeeld om op een [...] waar weinig te krijgen is, vijf gasten te spij[...] te laven. Ik logeerde in de pasanggrahan [...] zending. We hebben te Poso nog een fees[...] gemaakt, dat de sportvereeniging den reside[...] bood. Regen en vermoeidheid — men denke [...] licht over een 14-daagsche tournée in de [...] landen! — maakten, dat de opgewektheid [...] vieren niet groot waren. We gingen spoe[...] huis. 'k Moest twee dagen op de boot [...] Wachten is, als men niet weet wat men [...] — in schrijven had ik door de vele indruk[...] laatste dagen opgedaan, geen zin — onaange[...] Uit tijdverdrijf heb ik de ass.-resid.-familie, [...] verhuisboedel uitpakte, geholpen. Als [...] kreeg ik dan een heerlijk kopje koffie of th[...] notmiddelen, die ik op mijn lange reis in no[...] ger mate heb leeren waardeeren, dan dit [...] thuis het geval is.

ndelijk kwam de boot. Ik nam afscheid van o. Zou dat land het culminatiepunt van mijn geweest zijn? Leerzaam als geen enkele tocht is 't verblijf in die streek voor me geweest. 'k dagen lang kunnen reizen met mannen, die leef-voor hun werk, 'n arbeid, die niet genoeg ge-rdeerd kan worden. We hebben samen in pri-lieve pasanggrahan's gewoond, samen gelachen gemopperd. 't Laatste echter heel, heel zelden! hebben in één woord een paar weken samen eefd onder omstandigheden, die tot vertrouwe-heid en intimiteit moesten leiden. Beter dan te voren besef ik nu wat de bestuursambtenaar de rimboe aan de vrouw dankt! Eerbied voor vrouwen!

In Poso vertrokken we per boot naar Toboli. wachtte ons de heer Junius, ass.-resid. van ggala. Te paard ging het naar Paloe. Halver-stopten we in een nog al primitieve pasang-an. Op dit gedeelte van den weg stortte halver-mijn paard neer. 't Was oververmoeid en ik 'n ander. Dit gleed op zeker oogenblik met beide achterpooten in een ravijn, doch 't liep af. De weg was door de vele regens slecht; ook arlijk hier en daar. Tegen donker ongeveer ikten we ons bivak. 's Nachts om half drie den we op, omdat de resident zoo spoedig mo-k op de boot van Donggala naar Menado wilde Wel heeft hij het recht om een boot 'n paar aan te houden, maar hij wilde van dit recht geen gebruik maken. Daarom moesten we vroeg uit de veeren. Nu, daar raakt men op mée ook al aan gewend.

We braken op, voorgelicht door lantarens. 't Had laatste dagen hard geregend, de weg was mod-g en slecht! Ongeveer halfweg trapte mijn ard met z'n eenen achterpoot door het dek van brug. Het viel en ik ook. Geen van beiden had-wij ons bezeerd. We probeerden het dus samen g eens en 't ging. Nog een K.M. of 10 en daar nd de auto, die ons naar Paloe bracht.

k zit nu te schrijven in de mooiste van de pa-grahans die ik heb bewoond . . . en dat zijn er ge tientallen! Over een paar dagen vertrek ik Makassar om een bezoek te brengen aan het vernement Celebes.

laatste étappe (Borneo) is in zicht. Acht nden reis ik nu. De reis is zeer inspannend lichaam en geest. Voor de laatste 't meest! Het aam is na 'n nacht slaap uitgerust, de geest

Gaat er nu om of de Marind-anim van pas-Vertenten werkelijk gelijk had, toen hij be-de, dat de toewan tamoe „soeda toewa" was, n koewat"!

Balische verscheidenheden

door

L. C. HEYTING.

III.

Heilige graf te Sèsèh (Bali) van Pangéran Adipati Danoeningrat, vorst van Matjan poetih.

Het Balische kustplaatsje Sèsèh, gelegen in de woordige onderafdeeling Badoeng, en wel in gedeelte, dat tot 1891 tot het oude vorstendom goei behoorde, bevindt zich aan het strand in k Menéga een „*kramat*", een Mohamme-sch heilig graf.

Vraagt men den bewaker van dit graf, wie de was, die hier zijn laatste rustplaats vond, zal hij u waarschijnlijk antwoorden: „*Padoeka ra*". En wanneer men meer wil weten, zal hij nkelijk aan toevoegen: „*Mas Sepoeh*".

Verging het tenminste schrijver dezes, toen kramat te Sèsèh bezocht, op 31 Maart 1921. klein witgekalkt, bepleisterd baksteenen ge-tje met rood pannendak, door een houten afgesloten, bleek het graf te bevatten.

Nadat de bewaker, tevens „*pemangkoe*" of tempelwachter, verschenen was, om op ons verzoek inlichtingen te geven, werd door hem de deur ontsloten en traden wij, vol verwachting omtrent hetgeen wij zouden zien, binnen in de beperkte schemerachtige ruimte van het grafhuisje.

Mijn metgezel, Raden Soewotjo, een Javaansche mantri-politie, die als belangstellende was meegegaan, kon toen, naar hij mij later vertelde, eenige huivering voor het geheimzinnige onbekende, dat ons wachtte, niet onderdrukken. In het midden van het eenige kamertje zagen wij een dichte klamboe, eens wit geweest, maar nu grauw getint, die alles, wat er achter lag, aan het oog onttrok. Toen ik den sluier van het onbekende wegtrok, door de klamboe een weinig op zijde te schuiven, aanschouwden wij een eenvoudig, grijs getint, bepleisterd steenen graf.

Aan het hoofdeinde, naar het noorden, en niet precies naar Mekka gericht, naar het scheen, bevond zich een met Balische bloemmotieven versierde tufsteenen „*nisjan*", een grafpaal, die in Arabische letters het woord „*Allah*" droeg.

Rondom het lage graf wat verdroogde bloemen, o.a. tjempaka's, en kleine steentjes (grint), door de vromen bij hun bezoek geofferd.

Naar de bewaker ons vertelde, kwamen hier vrij vaak „Tambi's", Voor-Indische Mohammedaansche handelaren, offeren, in de hoop op voorspoed, meer speciaal bij hun handel. Als het hun dan voor den wind ging, kwamen zij later wel dankoffers brengen. Het graf en het grafhuisje waren eenige jaren geleden, dank zij hun geldelijke hulp, gerestaureerd.

Hindoe-Baliërs kwamen er vrijwel niet bij dit graf; zij vereerden Mas Sepoeh in een meer landwaarts gelegen tempeltje, de Poera Mas.

Toen ik mijn zegsman vroeg, wie eigenlijk Mas Sepoeh was, kon hij mij daar geen voldoende antwoord op geven. Hij wist wel, dat Mas Sepoeh op last van een vroegeren Tjokorda [1]) van Mengoei was gedood. Doch later had men ingezien, dat men hem onschuldig vermoord had en daarom was te zijner eere opgericht een „*poera mioe*", een boetetempel [2]), de Poera Mas.

Wij vonden nu den tijd gekomen om dezen tempel eens te bezien, en vergezeld van onzen gids, den tempelwachter, gingen wij weer landwaarts in de richting van den grooten zijweg.

Even vóórdat wij dezen en de daaraan gelegen Poera Penglodan met de erbuiten gelegen „*balé agoeng*" of vergader- en offerloods, bereikten, kregen wij de vlak daarvoor gelegen Poera Mas aan onze rechterhand, na slechts een paar minuten loopens.

Het was een kleine ommuurde tempelruimte, waarin als voornaamste gebouwtje een naar het westen gerichte méroe met elf daken, gedekt met de zwarte vezels van den arènpalm.

Vol verwachting opende ik de deurtjes van dit pagode-vormige godenhuisje...... en tot mijn vreugde zag ik toen een bronzen Oud-Javaanschen zodiakbeker [3]), staande op een geelkoperen schaal met geelkoperen voet, met — naar het scheen — Voor-Indisch email versierd. Volgens den tempelwachter werden beide voorwerpen geregeld gebruikt bij de offers, ter eere van Mas Sepoeh gebracht.

Want deze wordt in dit boetetempeltje nog steeds

[1]) Balische vorstentitel, vroeger in Mengoei en nu nog o.a. in Oeboed (Gianjar) in gebruik. Zoo heet het Balische Volksraadslid Tjokorda Gde Raka Soekawati; hij is uit Oeboed afkomstig.

[2]) Een beschrijving en afbeelding van een dergelijken boetetempel, te Singaradja, gaf de schilder W. O. J. Nieuwenkamp in zijn werk „Bali".

In de desa Kajoepoetih Malaka (Noord Bali) trof ik een boetetempel aan voor een onschuldig vermoorden Chinees. Men hoopte aldus de vertoornde ziel te hebben tevreden gesteld.

[3]) Deze beker droeg geen jaartal, wel een „zon", verder het „monster", volgens Brandes' indeeling, en had vermoedelijk vroeger een deksel.

vereerd door een aantal Hindoe-Baliërs, voornamelijk van de dorpen Sèsèh, Tjemagi en Moenggoe, bij elkander door ongeveer 40 „*koeren*" of gezinnen, terwijl de „*odalan*", de jaardag of groote offerdag van de Poera Mas, plaats vindt op den dag Boeda Klion Sinta.

Aldus vertelde mij I Salsal of Nang Rendoeh, wiens vader, Nang Salsal, vóór hem tempelwachter was.

Nang Salsal was niet oud geworden, waarschijnlijk omdat hij varkensvleesch at, zeide I Salsal en daarom at hij het niet en ook niet de meeste andere Baliërs, die Mas Sepoeh en de Poera Mas vereerden [4]).

Of Mas Sepoeh werkelijk het Mohammedaansche geloof had aangenomen wist echter nòch I Salsal nòch iemand anders mij met zekerheid te zeggen, al ligt het vermoeden voor de hand, dat dit wel het geval was.

Het spijsverbod, van varkensvleesch in dit geval, is echter geen bewijs daarvoor, daar de Baliërs wel meer dergelijke spijsverboden kennen, plaatselijk verschillend, soms met oude legenden in verband gebracht, o.a. betreffende hun afstamming, een soort totemverbod.

Wie was Mas Sepoeh eigenlijk?

Als antwoord op deze vraag volgen thans voor den belangstellenden lezer nog eenige geschiedkundige bijzonderheden [5]).

In het groote Kawi-Balineesch-Nederlandsch Woordenboek van Dr. H. Neubronner van der Tuuk vindt men in Deel III op bl. 84 onder Sèsèh o.a.:

„Eigennaam van een aan zee gelegen plaats in Mengwi, die door vaartuigen moeilijk te genaken is en waar een javaansche prins uit Blambangan met name Mas Sepoeh of Pangéran Adipati Danoeningrat, broeder van Mas Wilis, vorst van Matjanpoetih, zou aangebeden worden, omdat hij in Mengwi werd gedood."

Aan het „*Verslag over een Babad Blambangan*", door *Dr. J. Brandes*, in de Notulen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen (van 3 Dec. 1893 in T. B. G., Dl. 37, 1894) ontleen ik het volgende:

Pangéran Danoeningrat, vorst van Blambangan of Matjanpoetih, ook wel genoemd Mas Noewong of Mas Noeweng, broeder van Wong agoeng Wilis of Mas Sirna, Pangéran Patih, was een zoon van Pangéran Danoeredja, kleinzoon van P. Sasranegara, en achterkleinzoon van P. Tawang Aloen, welke laatste oud stierf en begraven werd in de Alas Mletjoetan, kort na 18 September 1691.

Pangéran Danoeningrat, vorst van Matjanpoetih van 1745 tot 1764, was min of meer een leenman van den Tjokorda van Mengoei en den Dewa agoeng van Kloengkoeng, Bali's oppervorst.

Naar aanleiding van het vermoorden van een dienaar van den Dewa agoeng en het niet opvolgen van diens opdracht, werd Pangeran Danoeningrat, na o.a. de hulp van de Kompeni te hebben ingeroepen in 1763, naar Bali ontboden.

Daar eindelijk aangekomen werd hij echter door de hand van Ki Doeboer, uit de desa Sèsèh, gedood in 1764.

Omtrent de familie van Mas Sepoeh kon ik op Bali nog de volgende inlichtingen verkrijgen, dank zij den Balischen mantri-politie Goesti Made Staat:

De kramat van Mas Wilis zou zich bevinden aan het strand van Mas, in de desa Sraten van het district Rogodjampi, afdeeling Banjoewangi.

De kramat van Boejoet Koero, eveneens een broeder van Mas Sepoeh, zou zich ter hoofdplaats Banjoewangi bevinden. Een afstammeling van [illegible] zen Boejoet Koero, Raden Poentokoesoemo te [illegible] menggoengan, zou een kroniek van Mas Sepoeh [illegible] de zijnen hebben bezeten, doch na zijn dood z[illegible] zijn broeder, Raden Pringgokoesoemo, gepens[illegible] neerd mantri-politie van Koesamba (Bali), er t[illegible] geefs naar.

Volgens geruchten zou de „Babad Mengoei", [illegible] Balische vorstenkroniek van het oude rijk [illegible] Mengoei, nog eenige gegevens omtrent Mas Se[illegible] bevatten. Het mocht mij echter nog niet gelu[illegible] inzage te krijgen van deze gegevens.

Wel geeft Van der Tuuk in zijn bovengeno[illegible] woordenboek onder Sèsèh, na het boven reeds m[illegible] degedeelde, een aanhaling uit de „*Kidoeng Pa[illegible] tjangah*", een Balische kroniek in dichtmaat, w[illegible] van de prozabewerking ook „*Babad Dalem*" [illegible] heeten, doch er blijkt niet, dat hier een nader v[illegible] band bestaat met Mas Sepoeh.

Het ware te hopen, dat te eeniger tijd Balis[illegible] gegevens uit Balische bronnen, als de hier geno[illegible] de o.a., ons nog nader brengen tot den historisch[illegible] persoon van Pangéran Adipati Danoeningrat!

Scheveningen—Port Said, Mei 1925.

4) Aan besnijdenis, zooals bij de Mohammedanen, deed men echter niet.

5) Zie ook C. Lekkerkerker „Balambangan", in Ind. Gids, 1923, II, bl. 1030 vlgg, waaraan weer werd ontleend het keurige samenvattende artikel „Balambangan" in de nieuwe Encyclopaedie van N.-I. (supplement). De omtrent de kramat te Sèsèh vermelde bijzonderheden zijn hierin echter niet geheel juist weergegeven.

De Indologische Leergangen van het Koloniaal Instituut.

Onder de velerlei oorzaken voor de aanslagen [illegible] assistenten ter Oostkust van Sumatra wordt in [illegible] officieele stukken ook genoemd de vaak ontact[illegible] wijze waarop de Europeesche werkgever met [illegible] Inlandschen werkman omgaat en de gebrek[illegible] kennis van den werkgever omtrent den aard [illegible] werklieden.

Het achtste jaarverslag van den dienst [illegible] arbeidsinspectie in Ned.-Indië meldde, dat [illegible] en meer onder het Europeesche personeel [illegible] ondernemingen het streven merkbaar was, zi[illegible] landstaal der koelies eigen te maken en zich o[illegible] hoogte te stellen van hunne zeden en gewoo[illegible] ten einde onder meer in staat te zijn persoonlijk [illegible] rechtstreeks klachten en verzoeken der werkli[illegible] aan te hooren.

In dit verband wordt gewezen op de Indologis[illegible] leergangen, welke vanwege het Kon. Kol. Insti[illegible] te Amsterdam sedert 1917 zijn ingesteld en [illegible] aan tot nu toe meer dan zeshonderd leerlingen [illegible] genomen hebben.

Reeds van den aanvang af hebben de hier [illegible] lande gevestigde directies der Indische onder[illegible] mingen van landbouw, handel en nijverheid [illegible] belangstelling getoond in de totstandkoming [illegible] leergangen en hebben aan de uitzending van [illegible] personeel de voorwaarde verbonden van een [illegible] getuigschrift van den Indologischen leergang [illegible] het Kol. Instituut. Zooals bekend is, wordt aan [illegible] leergangen behalve in Volkenkunde en Aard[illegible] kunde van Ned.-Indië ook onderwijs gegeven [illegible] Maleisch, Koloniaal-Economische Verhoudingen, Staatsinstellingen van Ned.-Indië, Tropische [illegible] zondheidsleer en Koloniale Voortbrengselen. [illegible] het opmerkelijk hoe nauw het aantal dergenen [illegible] met het oog op eene betrekking bij den Indischen [illegible] landbouw, handel en nijverheid deze leergangen [illegible] volgen, samenhangt met de economische verhou[illegible] dingen hier te lande en die in de koloniën. [illegible] hoogste getallen werden bereikt in de jaren 1919 en 1920, toen een groote uitzending van personeel plaats had, het cijfer daalde geleidelijk in 1921 [illegible] 1922, met het gevolg, dat in 1923 geen Indologische leergangen werden gegeven, daar in verband met [illegible] geringe uitzending van personeel naar Indië [illegible] voldoende leerlingen zich aanmelden. Doch in [illegible] begint de herleving; met het oog op betrekkingen bij ondernemingen van landbouw, handel en nijverheid werden toen de in dat jaar gehouden twee leergangen bezocht door een ongeveer gelijk aantal [illegible]

...lingen als in 1918, zoodat duidelijk blijkt, dat ...male toestanden zich weer beginnen af te ...kenen.

...at den landaard dezer ingeschrevenen voor ...e leergangen betreft, zoo nemen de in Nederland ...orenen daarbij natuurlijk de voornaamste plaats ...hun aantal bedraagt 75 pCt. van alle ingeschre...en, in de Nederlandsche koloniën waren geboren ...geveer 10 pCt. der ingeschrevenen, in het buiten...d ongeveer 15 pCt. Bij deze laatste categorie zijn ...pCt. Duitschers, die dus al in vrij grooten getale ...e leergangen bezochten en met een daar behaald ...igschrift naar Nederlandsch-Indië vertrokken.

(*Aneta*).

Het Informatie-Bureau ...n de Vereeniging „Oost en West".

Verslag over het jaar 1924.

(*Slot*).

...len moesten in dit verslagjaar ook weder ...rgesteld worden. In Indië zijn toch volop ...krachten voorhanden, die niet van daarbuiten ...even betrokken te worden, met het oog op de ...e passagekosten, waarbij dan nog de uitrus...kosten komen. Immers al het voor de lagere ...ekkingen benoodigde personeel wordt in Indië ...ienst genomen, waar het als gevolg van de heer...nde werkloosheid onder de Europeanen ook in ...e mate beschikbaar is.

...venals in vorige jaren behoorden voor het mee...deel de Hollandsche sollicitanten tot de weinig ...wikkelden, voor zoover zij slechts lager onder...s hadden genoten. Doch meer dan in het vorige ...r 1923 deden in 1924 gestudeerden aan onze ...oge en Middelbare scholen pogingen om in Indië ...cht te komen in allerlei soorten van particu...e betrekkingen.

...uitenlanders, die zich in 1924 grootendeels ...iftelijk tot het Informatie-Bureau wendden, ten ...le van 145 (mondeling 5, totaal 150), in 1923 ... behoorden weder voor het meerendeel tot de ...gorie der intellectueel ontwikkelden, als inge...s, doctoren, apothekers, technici, bedrijfslei...van fabrieken, handelaren, enz., w.o. ook we...zich gewezen officieren van het Duitsche en ...enrijksche leger bevonden, die zich gaarne bij ...Ned.-Indische leger of bij de politie ingelijfd ...n, niettegenstaande zij zoo langzamerhand kon...weten, dat voor hen geen gelegenheid bestaat ...oor den Indischen dienst te worden uitgezon...

...ingewonnen informaties kunnen wij het best, ...als in de vorige verslagen, rangschikken als in ...hieronder staand overzicht rubrieksgewijze ver... n.l.:

	Schriftel.	Mondel.	Totaal
...ffende gouvernementsbetrekkingen	10	6	16
„ particuliere betrekkingen	335	135	470
„ de reis, het leven, den levensstandaard, de kleeding, het land en volk en de toestanden in Indië	8	16	24
„ een bepaalde plaats of streek	5	23	28
„ boekwerken en brochures over Indië en die over betrekkingen aldaar	55	83	138
„ de opleiding, studiekosten en vereischten tot ambten, bezoldiging	29	46	75
„ informaties aangaande de meest uiteenloopende onderwerpen	99	342	441
Totalen	541	651	1192
In 1923 „	430	634	1064
„ 1922 „	731	506	1237
„ 1921 „	918	558	1476
„ 1920 „	·714	459	1173

Onder de rubriek betreffende de meest uiteenloopende onderwerpen zijn begrepen de personen, die woningen of apartementen hadden te verhuren of te verkoopen en pensions hielden (72);

families, die bij voorkeur Indische kinderen in hun gezin wenschten op te nemen (108);

dames, die zich aanboden voor het besturen van een huishouding in Ned.-Indië of als kinderjuffrouw in Europeesche gezinnen daar te lande (32);

personen, die inlandsche bedienden wenschten in dienst te nemen en daartoe de hulp inriepen van Persinggahan (10); totaal van bovenstaande cijfers 222 (in 1923: 201).

Van de serie boekwerkjes, gevende uitvoerige inlichtingen over staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche gewesten, zijn thans in bewerking No. 1. „De Bestuursambtenaren in Ned.-Indië" en No. 2. „De Geëmployeerde bij de Java suiker-industrie".

In het verslagjaar werden opnieuw uitgegeven: No. 4. „De Ingenieur in Ned.-Indië'", No. 7. „De Vooruitzichten van den Nederlandschcen arts, zoomede voor Verplegers en Verpleegsters en Militair-Apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië" en No. 10. „De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië".

Het debiet der boekwerkjes in 1924 bedroeg *f* 75.85 tegen *f* 54.20 in 1923.

Verkocht werden tegen den kostenden prijs 124 boekjes met een opbrengst van ...	*f* 41.70
Verkocht met 20 % reductie 84 boekjes met een opbrengst van	„ 22.60
Verkocht van de boekjes: Onze Koloniën 33 boekjes met een opbrengst van	„ 11.55
Aantal boekjes gratis verstrekt 75 ex.	
Totaal	*f* 75.85

In het geheel bedroeg de omzet der boekjes 316 tegen 200 in 1923.

Zoowel bij de revisie der bovengenoemde werkjes als bij die, welke thans nog in bewerking zijn, verleenden zoowel de 9de Afdeeling van het Ministerie van Koloniën als het Inlichtingsbureau voor den Indischen dienst op de ook reeds in vorige jaren ondervonden lofwaardige wijze hun zeer op prijs gestelde medewerking en hulp, waar deze ingeroepen werd voor het geven van de noodige inlichtingen omtrent betrekkingen in 's lands dienst.

Uit het bovenstaande moge genoegzaam blijken, dat, ofschoon het Informatie-Bureau niet is en ook niet kan zijn een bemiddelingsbureau, n.l. een instelling, welke aan betrekkingen kan helpen, hetgeen wel eens, ten onrechte, gemeend wordt, dat bureau niettemin door zijn gedocumenteerde voorlichting op dit gebied er naar streeft het algemeen belang te dienen, inzonderheid ten behoeve van hen, die naar de een of andere positie dingen en omtrent het land en volk, het leven, den levensstandaard, de maatschappelijke toestanden in de beide Indiën en hetgeen hiermede in nauw verband staat de noodige inlichtingen wenschen in te winnen.

's-Gravenhage, 14 Mei 1925.

De Leider van het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West",
H. J. A. RAEDT v. OLDENBARNEVELT.

Koloniale Tentoonstelling te Lausanne.

Van 27 Juni—27 Juli zal te Lausanne de Foire Internationale de Products Coloniaux et Exotiques plaats vinden. Nederland zal daar vertegenwoordigd zijn met een inzending, welke op verzoek van de afdeeling handel van het departement van buitenlandsche zaken en het departement van koloniën gereed gemaakt is door de afdeeling handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, de directie der

Haarlem en Omstreken.

Handelsinrichtingen van Amsterdam en de hoofdafdeeling havenwerken van Rotterdam.

Ir. Utermark, van het Koloniaal Instituut, bevindt zich sinds een paar weken te Lausanne, om bij de aankleeding van de aan Nederland afgestane ruimte (ongeveer 250 M².) toezicht uit te oefenen en de opstelling van de uitgebreide en veelsoortige verzamelingen te verzorgen.

Aan de binnenzijde van de zaal wordt een groote fries gevormd door schilderijen van Hobbe Smith, het havenbedrijf van Amsterdam betreffend en in bruikleen afgestaan door den directeur van het Stedelijk Museum te Amsterdam. Langs een der wanden wordt een ruimte van 16 bij 2 M. ingenomen door de inzendingen van Rotterdam en Amsterdam (grafieken, plastieken, maquettes, kaarten, foto's en transparanten).

Al het overige is geheel aan Nederlandsch-Indië en Suriname gewijd; de uitgestelde producten en grondstoffen, bijna steeds in verschillende stadia van bewerking, de modellen en maquettes, kaarten en grafieken, transparanten van 30 bij 40 c.M. en foto's, enz. zijn voor het allergrootste gedeelte aan de rijke verzamelingen van het Koloniaal Instituut ontleend; dat is door daartoe aangezochte firma's en maatschappijen aangevuld.

In een rustigen hoek bevindt zich de leestafel met een overvloed van oriënteerende literatuur op de beide groote invoerhavens en de koloniën betrekking hebbende, en een ruime hoeveelheid drukwerk is aanwezig om aan intensief belangstellende bezoekers ter hand gesteld te worden.

Ir. Utermark houdt geregeld zitting in een door wanden van de zaal gescheiden kantoortje, ten einde er diegenen, die nadere inlichtingen wenschen, te woord te staan.

Een groote verzameling films van het Koloniaal Instituut is in Lausanne aanwezig; zij zullen geregeld in de gehoorzaal van de Foire afgedraaid worden.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

„To be or not to be"?

Wanneer iemand, die reeds gedurende tientallen van jaren zich, met alle ernst, tot taak heeft gesteld, de verschillende, over geheel Insulinde, bestaande takken van kunst, kunstnijverheid en huisvlijt onder de Westerlingen meer bekend en gewaardeerd te maken, — in de volle overtuiging, dat dit een vertrouwen wekkenden vriendschapsband tusschen Oost en West kan vormen — thuiskomend van een onderzoekingsreis over Java, Bali en Sumatra, de nuchtere vraag wordt gesteld: „Is u nu niet genezen van uwe idealistische denkbeelden betreffende de Indonesische kunstuitingen?", moet dit wel een bizonder eigenaardigen indruk maken. Het antwoord luidde volmondig: „*neen*, eerder ben ik er in versterkt. Tegelijkertijd rees echter de onuitgesproken gedachte: deze oprechte vraag, gedaan door iemand, die toch met belangstelling véél over Indië gelezen en gehoord heeft, is wel het sprekendste bewijs, hoe noodig 't is te blijven getuigen van de, over den geheelen archipel verspreid levende, typische volkskunst, vooral door het toonen van hare verschillende uitingen aan den Westerling en te trachten ze liefst in diens onmiddellijke omgeving te brengen.

De meest uitsluitend intellectueel ontwikkelde Europeaan is, vanzelfsprekend, ook de meest geslotene voor de geestelijke waarden dier kunsten, niet het minst der sierkunst en van de mystiek in spel en dans, vandaar, dat men zoo dikwijls twijfel uitspreken hoort aan het bestaan, aan de levensvatbaarheid van de hedendaagsche, Oostersche kunst. Voor hen, die den invloed er van ondervinden is in deze echter geen kwestie van: *to be or not to be*. Er *bestaat* een levende volkskunst. Dit gevoelt men des te sterker, als men die landen zelf bereist en met de bevolking in aanraking komt.

Waar men in onze eeuw langzamerhand be[...] in te zien, dat een te veel op verstandsontwikk[...] gebaseerde opvoeding, schadelijk éénzijdig is[...] nu meer en meer ook bij het onderwijs en bij [...] bare besprekingen de kunst betrokken, meer[...] meen de opbouwend beschavende invloed da[...] ondervonden worden. Op het jongste Congres [...] het Java-Instituut, in de Kerstweek te Djocdj[...] houden, kwam dit o.a. sterk naar voren, moest [...] de meest verstokte twijfelaar den indruk kr[...] dat een intense belangstelling ontwaakt is voo[...] Indische kunst, niet alleen onder de talrijke [...] aanwezige Europeanen, maar vooral ook onder [...] Javanen zelve, wat het meest verblijdend vers[...] sel is voor beide partijen.

En deze belangstelling betreft niet allee[...] oude, o.m. de bouwvallen van vroegere heilig[...] men, maar wel degelijk ook de in het volk thans [...] levende en tot uiting komende kunst, getuig[...] onlangs in de Vorstenlanden en elders opge[...] Javaansche vereenigingen tot meerdere beoef[...] der batik-, weef- en danskunst, die vele toege[...] volgelingen tellen. Ook op Sumatra zijn derg[...] vereenigingen werkzaam, niet zelden onder [...] moediging der bestuursambtenaren, terwijl [...] Bali als één kunstarbeidersvereeniging op v[...] gebied te beschouwen is.

Wat zou 't nu niet mooi, zoowel op materi[...] verstandelijk, maar vooral op geestelijk gebi[...] weest zijn, als gedurende de thans te Parijs g[...] den wereldtentoonstelling van sierkunsten da[...] getuigd had kunnen worden, door de fraaie [...] taten ervan te toonen en den ontwakenden be[...] stellenden ook de gelegenheid te geven door [...] koop iets van dit schoons in hun onmiddellijke [...] geving te houden.

Jammer genoeg zag de ter elfder ure beno[...] Nederlandsche regeerings-commissie dit nie[...] ons Ministerie van Koloniën en de Indische re[...] ring al evenmin.

Zooals den lezers van ons weekblad beke[...] heeft „Boeatan", zoodra dit betreurenswaardi[...] ruchtbaar werd, genoeg moeite gedaan daarin [...] andering te krijgen. Bijna zou 't nog gelukt [...] want door overtuigde medewerking en opw[...] van den heer Trip, president-directeur der Ja[...] Bank te Batavia, was een waarborgkapitaal [...] eengebracht om „Boeatan" in staat te stellen [...] de Indonesische sierkunst ter Parijsche tento[...] ling te brengen. Door Ir. Maclaine Pont — d[...] kende, volijverige voorzitter der Modjopait-ve[...] ging — zou daartoe een typisch Javaansch [...] bouwtje aangemaakt worden en van alle k[...] zouden de mooiste hedendaagsche kunstnijver[...] artikelen ingezonden worden. Maar ... toen [...] ver was, — begin Mei j.l., — bleek er op het te[...] stellingsterrein geen plekje meer open te zijn!

Wèl konden niet ver uit de buurt, de daarto[...] geschikte zalen in het gebouw der „*Chambre* [...] *dicale de la Curiosity et de l'Art*" — waar o[...] oogenblik een pracht-tentoonstelling van [...] Chineesche en Perzische kunst gehouden w[...] gehuurd worden, b.v. gedurende October, de [...] geschikte maand voor Parijs. Maar .... op [...] tan's uitvoerige schriftelijke uiteenzetting van [...] en ander, met de vraag of de geldschieters daarm[...] in konden stemmen, kwam het teleurstellende, te[...] grafische antwoord: „*niet* accoord, brief volgt".

Welke uitlegging zal deze laatste bevatten?

In een vorig schrijven deelde de heer Trip [...] dat het bestuur der Jaarbeursvereenigingen in In[...] te kennen had gegeven, dat 't eigenlijk op zijn [...] zou gelegen hebben om te Parijs tentoon te stel[...] Dit kunnen wij ten volle beamen, maar dan rij[...] vraag: Waarom er dan niet tijdig voor gezo[...] Desgewenscht zou de Raad van Beheer [...] „Boeatan" zeker gaarne als gemachtigd vert[...] woordiger het noodige gedaan hebben voor [...] goede regeling van zaken te Parijs.

Boeatan geeft den moed echter niet op: *Wat* [...] *niet is, kan komen!*

…m te beginnen neemt zij thans deel aan de …oonstelling van *Bibabo*, welke van 2—12 dezer …uden wordt in het gemeentelijk tentoonstel…gebouw te Scheveningen en laat daar het een …nder zien van hetgeen door de presidente op …r Indische reis van verschillende kunstnijveren …rd aangekocht, evenals in de toonzalen van Heul…aat 19, waar zeer prachtige batiks te bewonderen …, o.a. door de *Raden Ajoe* van den Regent van …lang vervaardigd.

Van Week tot Week.

23—29 JUNI.

…teur van Binnenlandsch Bestuur. Aneta seint dd. 23 Juni. De resident van Semarang, de heer Maas Geesteranus, is met 16 Juli benoemd tot directeur van het B.B. Aan den tegenwoordigen directeur, den heer Hillen, is met dien datum de titel van gouverneur ter beschikking verleend, onder de rechtstreeksche bevelen van den landvoogd en is hij belast met de voorbereiding van de nieuwe bestuursorganisatie.

Utrechtsche Indologische leerstoelen. In den Volksraad heeft de Regeeringsgemachtigde, mr. Schrieke, verklaart dat staatsrechtelijke redenen der Regeering beletten deel te nemen aan de besprekingen over de Indische faculteiten te Leiden en te Utrecht.

Een motie Meijer Ranneft, verklarend dat de vestiging van een Indische faculteit te Utrecht ongewenscht is, werd aangenomen met 35 tegen 4 stemmen.

…rang pendek vruchteloos gezocht. Aneta meldt dd. Palembang, 25 Juni. De expeditie ter opsporing van den aapmensch (orang pendek) keerde van Poeloe Rimau te Palembang terug na vruchteloos een drijfjacht gehouden te hebben.

…t op Java. Blijkens opgaaf van gerapporteerde pestgevallen kwamen in de week van 3 tot en met 9 Mei 1925 in totaal 204 pestgevallen op Java voor, waarvan in de afdeelingen Wonosobo 1, Temanggoeng 17, Magelang 8, Djocjakarta 1, Soerakarta 13, Bojolali 25, Klaten 22, Sragen 1, Salatiga 2, Kendal 7, Pekalongan 8, Tegal 8 en in Poerbolinggo 91.

…. A. L. Rutgers. De Directeur van Landbouw, dr. … A. L. Rutgers, zal niet (zooals gemeld was) 5 Aug., doch den 12en dier maand, met het s.s. J. P. Coen naar Nederland afreizen.

…ten Bosch †. Te Cheribon is op 45-jarigen leeftijd overleden de heer D. L. ten Bosch, hoofdingenieur van den Waterstaat in Ned.-Indië.

…e brand. Een geweldige brand verwoestte in Kotaboemi in de Lampongsche districten 62 woningen en toko's. De schade bedraagt drie ton. (Aneta, 23 Juni).

… van Wessem †. Te 's-Gravenhage is overleden de gep. kapitein-luitenant ter zee J. C. van Wessem, Ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse, drager van het eereteeken voor Atjeh'sche krijgsverrichtingen en van het Lombokkruis.

…J. Veenstra †. De oud-hoofdingenieur bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, S. J. Veenstra, is op den leeftijd van 60 jaar te 's-Gravenhage overleden.

…examens Leiden. Doctoraal examen taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel de heer … C. Crucq.

Taalkundig candidaats-examen Indologie: de heeren P. R. van Alderwerelt van Rosenburgh, N. … Bruin en J. B. Ebbinkhoff.

…verstrooming in Paloppo. Aneta meldt uit Makassar dd. 26 Juni nader, dat bij de bandjir in het Paloppsche (Midden-Celebes) 74 personen zijn verdronken en dertig gezinnen van alles zijn beroofd.

…hemrev †. De agent van de Kon. Paketv. Mij. te …mbi, de heer L. Rhemrev, is aldaar plotseling overleden. (Aneta, 18 Juni).

…Java (Pasoendan). Bij ordonnantie is ingesteld de provincie onder den naam West-Java; de inlandsche benaming daarvan zal zijn Pasoendan. (Aneta, 26 Juni).

…ouwhoogeschool Wageningen. Candidaats-examen koloniale boschbouw de heer J. H. van Tuil.

De eerste Surinaamsche dame als advocaat. Mej. Jeannette Conradi, een onzer landgenooten, is in Nederland gepromoveerd als meester in de rechten. (Periskoop, 23 Mei).

J. J. van Huffel †. In den ouderdom van 67 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer J. J. van Huffel, oud-assistent-resident.

Jan Pietersz. Coen-Vereeniging. Te Amsterdam is opgericht de vereeniging Jan Pieterszn. Coen, welke uitvoering zal geven aan de plannen, door den heer Deterding ontvouwd in een tafelrede, gehouden in de Industrieele Club te Amsterdam, teneinde jongelui en leerkrachten in staat te stellen Nederlandsch-Indië te bezoeken. [1]) Het dagelijksch bestuur van die Vereeniging bestaat uit de heeren mr. C. H. Guépin, J. F. van Hengel, D. Goedkoop Dz., E. S. Kerkhoven en W. F. Nijland, secretaris-penningmeester.

Het ligt in het voornemen eerst in het volgend jaar op ruimere schaal jongelieden een reis door Ned.-Indië te doen ondernemen.

Dit jaar zal bij wijze van proef een reis ondernomen worden door zes jongelieden, onder geleide van den heer Jur. Haak, terwijl de heer F. C. Vorstman, oud-gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, de reis zal meemaken, teneinde het bestuur van de vereeniging in Indië te vertegenwoordigen en regelingen voor de volgende jaren te treffen.

Onderscheiding. Bij Kon. Besl. is benoemd tot commandeur in de Oranje Nassau-orde, Mr. H. G. Hagen, raad-adviseur bij het Departement van Koloniën.

[1]) Zie Kol. Weekbl. van 26 Maart '25, bl. 5.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Indische begrooting voor 1926.

De Regeering rekent op een bedrag van ƒ 274.061.000 uit *belastingen*. De voornaamste daarvan zijn — *Bat. Nwsbl.* (20 Mei) en *Deli Crt.* (25 en 26 Mei) —:

	1926	1925
Invoerrecht	61.000.000	56.000.000
Uitvoerrecht	8.750.000	7.000.000
Vennootschapsbel.	45.900.000	45.900.000
Inkomstenbel.	43.800.000	43.800.000
Landelijke inkomsten en andere grondlasten	34.180.000	33.970.000
Zegelrecht	12.500.000	14.000.000
Acc. op pretrol. enz.	16.400.000	16.300.000
id. *lucifers*	9.700.000	10.000.000
id. *gedistilleerd*	600.000	1.300.000
id. tabak	85.000	85.000
Hoofdgeld	12.070.000	11.590.000
Verponding	8.000.000	7.000.000
Personeele belasting	4.500.000	3.200.000
Statistiekrecht	3.750.000	3.750.000
Slachtbelasting	5.500.000	5.000.250
Recht openb. verk.	2.200.000	2.209.156
Overschrijving vaste goederen	2.250.000	2.500.000
Recht van succ. enz.	500.000	450.000
Bel. op loterijen	400.000	300.000
Recht Chin. spelen	250.000	200.000
Bijz. bel. Buiteng.	389.200	171.200

Uit de *monopolies* rekent de Regeering op de volgende overschotten, na aftrek der onkosten:

Opium	25.087.000	27.803.000
Pandhuizen	15.066.000	17.002.000
Zout	11.670.000	12,244.000
Totaal	51.823.000	57.060.000

Uit de *producten* verwacht de Regeering de volgende overschotten, na aftrek der productiekosten:

Rijst	3.000	8.400
Kina	426.000	434.000
Caoutchouc	3.953.000	2.829.000
Boschwezen	4.277.000	3.468.000
Goud	1.199.000	1.650.000
Tin	31.760.000	31.179.000
Steenkolen	2.948.000	3.980.000
Totaal	44.566.000	43.533.000

Na aftrek der onkosten wordt gerekend op de volgende overschotten uit de verschillende *bedrijven:*

Havenwezen	5.075.000	4.898.000
Baggerdienst	632.000	650.000
Landsdrukkerij	290.000	396.000
Post, telegraaf, enz.	4.610.000	4.796.000
Spoorwegen, enz.	25.469.000	21.026.000
Totaal	36.076.000	31.765.000
Andere middelen:		
Aand. winst Jav. Bank	3.200.000	3.000.000
Afstand van grond	3.607.000	3.707.000
Mijnconcessies	3.501.000	2.209.000
Diversen	2.291.000	2.137.000
Totaal	12.599.000	11.053.000

Tegenover *f* 419.125.000 aan zuivere inkomsten staan *f* 418.366.000 aan zuivere gewone landsuitgaven, die voornamelijk besteed worden aan de volgende posten:

f 88 millioen voor *rente en aflossing* der Indische schuld.

f 73 millioen voor Oorlog; *f* 26 millioen voor militaire pensioenen; *f* 16 millioen voor oorlogsmarine; *f* 23 millioen voor scheepvaart- en marine-etablissementen; *f* 12 millioen voor vlootuitbreiding. Ondertusschen moet gememoreerd, dat tegenover de *f* 138 millioen *f* 29 millioen aan ontvangsten staan, waardoor de uitgaven voor *leger en vloot* worden teruggebracht tot *f* 110 millioen.

f 43 millioen voor *Onderwijs*. Tegenover deze post staat een ontvangst aan schoolgeld, enz. van *f* 6.500.000.

f 29 millioen voor *Binnenlandsch Bestuur;* daartegenover staat een ontvangstpost van bijna *f* 6 millioen. Rekent men hierbij de uitgaven van *f* 7.5 millioen voor Algemeen Bestuur, de Regeering, Raad van Indië, Volksraad en Departementen, verder de *f* 7 millioen voor vorsten, grooten en afgezanten, benevens nog *f* 3.4 millioen voor andere bestuursuitgaven, dan komt men op een bedrag van *f* 47 millioen, of na aftrek der ontvangsten, van bijna *f* 42 millioen. Daarbij komt dan nog voor *plaatselijk en gewestelijk zelfbestuur f* 13 millioen.

f 27 millioen voor de B. O. W., ongeacht de kosten van nieuwe werken. Verminderd met een ontvangstpost van *f* 10 millioen, bedragen de zuivere uitgaven *f* 17 millioen.

Voor de *pensioenen der burgerlijke ambtenaren* wordt gerekend op *f* 20 millioen.

Voor den *Burgerlijken Geneeskundigen Dienst* wordt *f* 18 millioen uitgetrokken; daartegenover staat een ontvangstpost van *f* 2 millioen.

De *politie* kost *f* 17.5 millioen. Het *rechtswezen f* 6.382.000 en het *gevangeniswezen f* 9.5 millioen, waartegenover een ontvangst staat van *f* 4.7 millioen, terwijl nog eens voor andere uitgaven voor *Justitie en politie f* 3.464.000 is uitgetrokken met een ontvangstpost van *f* 2 millioen. In totaal beteekent dit een zuivere uitgaaf van *f* 28 millioen voor *Justitie en politie.*

Voor *belastinginning* wordt gerekend op *f* 16.457.000, tegenover een te innen bedrag aan belastingen van *f* 274 millioen.

Voor *vervoerkosten van ambtenaren* van, naar en in Ned.-Indië is *f* 16.507.000 noodig.

Voor *voorschotten aan ambtenaren* wordt gerekend op *f* 6 millioen.

Voor *Landbouw, veeteelt, visscherij, nijverheid en handel* wordt *f* 5.127.000 aangevraagd, voor het *Muntwezen f* 1.6 millioen, welk bedrag uit den aard geheel terug komt, en voor *Credietwezen f* 630.000, waartegenover een ontvangst staat van *f* 742.000. *Eeredienst* vraagt *f* 1.420.000; *Mijnwezen f* 828.000; *Waterkracht en Electriciteit f* 813.000, maar ook daartegenover staat een ontvangst van bijna *f* 2 millioen. Voor allerlei andere uitgaven is er dan nog een sluitpost van *f* 9 millioen, tegenover een ontvangst van *f* 3.800.000.

De *Deli Crt.* (26 Mei) merkt op dat deze begrooting ook voor Indië duidelijk aantoont welke nuttige, productieve werken konden worden geëntameerd ten bate der bevolking, wanneer *de internationale constellatie* ons niet de onafwijsbare plicht van een leger en vloot oplegde.

Voor de *Sumatra Post* (25 Mei) is het een verblijdend teeken, dat de Regeering, die zich bewust is van de moeilijke situatie, niettemin niet aarzelt eenige maatregelen te nemen waarmede *de volkswelvaart* is gediend. Ze werden reeds aangekondigd in de rede van den Landvoogd en betreffen *economische opheffing van het gewest Batavia* („*Bat. Nwsbl.*" 23 Mei) en be-

vordering van *de Kolonisatie in Zuid-Sumatra* („*Loc.*" 25 Mei, „*Bat. Nwsbl.*" 23 Mei en „Deli Crt. ... Mei).

De particuliere landerijen.

De Locomotief (19 Mei) ontleent aan het „A. ... de Pr. Bode" een opsomming van *ergerlijke toesta[nden] op particuliere landerijen.* Zij een onderzoek na[ar] ... cente misbruiken gewenscht, de algemeene toe[stand] op vele particuliere landerijen is — volgens het ... — sinds lang bekend. De landheer heeft den gron[d] ... huizen, de wateren en de wegen. De hem vers[chul]digde *tjoeké* bedraagt twintig percent van den ... en de opgezetenen moeten bovendien nog 52 d[agen] voor hem werken. Zij betalen daarenboven nog a[l]... belastingen en leven in een staat van volkomen ... hankelijkheid. De landheer heeft het recht politi[e]hoofden aan te stellen, hij regelt, doet recht en ... schikt, door toezicht noch bestuur gehinderd, ... gewapende dienaren gesteund en door de Inland[sche] opgezetenen gevreesd. Oud zijn de klachten over ... bruik, oud zijn de gevolgen van kwade toestanden, ... zijn ook de pogingen voor verbetering. Ofschoon ... middelen, aangegeven door de wet van 7 Nov. 1910, jaren lang niet werden toegepast, werd ... mede tot die verbetering het besluit genomen en ... gelegd — er is besloten de particuliere landerijen ... westen den Tjimanoek terug te brengen tot ... domein. Dit besluit is er — maar het kon slechts ten deele worden uitgevoerd. Financieele omsta[ndig]heden hebben belet voort te gaan met het weg[nemen] van een euvel, dat, naar vrij algemeene erkenning, de ontwikkeling der bevolking in een belangrijk ... van West-Java in den weg staat. Betreurenswaard[ig] ... de onvermijdelijke vertraging van de uitvoering ... het is van beteekenis dat reeds de politiek ten ... aanzien werd vastgelegd: nu zal een streven naar ... betering niet den tegenstand ontmoeten welke voo[r] ... nieuw denkbeeld wellicht ware te vreezen. Dit ... hoogt de kans, dat thans eindelijk de sinds lang ... zen weg wordt ingeslagen. Die kans is er: Op de ... begrooting voor 1926 wordt een post uitgetrokken ... der terugkoop van particuliere landerijen. Daar... wordt de erkenning van de noodzakelijkheid der ... brenging tot staatsdomein opnieuw bevestigd.

De Radio-verbinding.

Begin Februari j.l. werd door de „Eastern Tele[graph] Compy" — het actieve lichaam, dat o.a. met zij[n ka]bels de verbinding tusschen Ned.-Indië en de re[st der] wereld onderhoudt, — de tweede kabel van B... naar Singapore in gebruik genomen. Singapore ... de Indische telegrammen zonder tijdverlies door ... Europa; uit den aard der zaak genieten deze ... grammen een bepaalden voorrang, omdat het hie[r] ... concurrentielijn betreft. Bij de „Eastern" werd d... van overseining van een telegram naar Europa ... gebracht tot 3 à 4 uren.

Ons gouvernement heeft de opdracht gegeven ... meldt het *Soerabajasch Hbl.* (22 Mei) — te z... dat alle volbetaalde radio's binnen dezen Easte[rn] ... worden overgeseind. Men heeft weten te bereiken ... *momenteel een gewoon radiotelegram gemiddeld* ... *minuten van het Batavia-loket naar het Amsterdam* ... *loopt;* een dringend radio-telegram werd in April ... in zes minuten overgeseind. Met den kabel is een ... gend telegram toch altijd nog twee uren onde[rweg]. Thans is een nieuwe boogkamer voor Malabar ... komen; hierdoor wordt de capaciteit grooter, de ... te van het geluid van den zender verhoogd en ... gemakkelijker, tevens sneller-seinen, mogelijk. ... seint thans draadloos van 12 tot 6 uur n.m., ... nachts voor de uitgestelde telegrammen. Men ... rehtstreeks verbinding met San Francisco; in... Indië op den sleutel wordt gedrukt, komt op h... moment ook Frisco in beweging. Het duurt sle[chts] ... minuten vóór het telegram te San Francisco is. ... heele Amerikaansche correspondentie wordt d... dië in niet meer dan twee uren verwerkt. De ... sten van onzen Radio-dienst namen in den ... tijd sterk toe.

Een bekend anthropoloog in Indië.

Dr. Ales Hrdlicka, een der meest bekende anthro[po]logen der wereld, curator division of Physical ... thropology, van het U. S. National Museum, Smi[thso]nian Institution te Washington, is den 21sten M... Indië aangekomen. In een interview (*Java-Bode* ... Mei) vertelde dr. H. o.m. dat het doel van zijn reis ... Java, heelemaal vanuit Washington, is persoonlijk ... *bezoek te brengen aan de plaatsen, welke de ...* *schappelijke wereld de beroemdste en kostbaarste ...*

overblijfselen hebben gegeven van de menschelijke afkomst en evolutie, namelijk de overblijfselen van den *Pithecanthropus.* Die overblijfselen bestaan uit een schedel, drie tanden en een dijbeen van vermoedelijk een exemplaar en verder nog een gedeelte van de onderkaak van een ander exemplaar. De eerste verzameling werd gevonden door dr. Eugène Dubois in 1891 en 1892, in den loop van opgravingen in lava-gronden bij Trinil, langs de Bengawan-rivier. De onderkaak werd nabij dezelfde rivier gevonden, doch iets verder en eenigen tijd later. In 1923 kreeg dr. Hrdlicka te Haarlem in het Taylor Museum niet alleen de fossielen te zien van den eersten Pythecanthropus, toen geheel schoongemaakt, doch tevens het gedeelte van de onderkaak van het tweede exemplaar, en twee oude menschelijke, bijna versteende, skeletten, welke nog niet lang tevoren gevonden waren op een andere plaats op Java. Toen was het voor de eerste maal tevens mogelijk een afdruk te maken van de schedelholte, waaruit de vorm en de omvang en in enkele opzichten ook de ligging van de hersens te concludeeren viel, welke alle op veel hooger peil stonden, dan van eenige bekende levende, dan wel fossiele apensoort, en merkwaardig dicht het menschelijk schedel- en breinaanzien naderden. De groote les, welke uit dit alles getrokken kan worden door het volk van Java, en ongetwijfeld ook door dat van Sumatra, is de zekerheid, dat hunne eilanden eens bevolkt zijn geweest met wezens, die nog slechts een of twee stappen te doen hadden, om tot het menschelijk wezen over te gaan. Deze wezens waren meer ontwikkeld dan eenig ander wezen, welks fossiele overblijfselen tot dusver der wereld bekend zijn. Misschien hebben die wezens die een of twee stappen werkelijk gedaan en is uit hen het menschelijk ras ontstaan. Een absoluut ontkennend antwoord kan hier niet op gegeven worden. Het beslissende bewijs zou te vinden zijn in de dilluviale en opperste vulcanische aardlagen van Java en waarschijnlijk de andere Soenda-eilanden, welke in die tijden, 500.000 jaren terug, wellicht verbonden zijn geweest onder elkaar niet alleen, maar ook met Azië.

Dr. Hrdlicka's bezoek aan deze streken nu heeft o.m. ook ten doel de aandacht hierop te vestigen en zoo *belangstelling te wekken voor eventueele nieuwe ontdekkingen.* Dergelijke ontdekkingen werden in negen van de tien gevallen niet door geleerden gedaan, doch geschiedden meestal incidenteel door arbeiders, of amateur-verzamelaars, bij uitgravingen, of bij het onderzoeken van aardlagen bij afgeschoven gronden, in grotten, zand- of kleigroeven, of soms in rotsgronden. Eenige belangstelling in dergelijke prae-historische vondsten van de zijde van ingenieurs, houtvesters, planters, enz., zou — naar dr. H.'s meening — ongetwijfeld kunnen leiden tot meerdere ontdekkingen van sporen van deze wezens. *De ontdekkingen van deze soort cultureele gebeurtenissen zijn van de eerste orde en de ontdekte fossielen worden nationale schatten.*

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

Geneesmiddelen.
II (Slot).

In verband met de voorafgaande beschouwingen, merkt de schrijver op, dat, ongeveer een 20-tal jaren geleden, wijlen Dr. Raden Mohamad Saleh de geneeskundige praktijk te Soemedang uitoefende en destijds begon met het volk op te wekken vertrouwen te schenken aan de geneeskracht der medicijnen, welke door een geneesheer werden voorgeschreven.

Dit is gelukt, niet alleen omdat die geneesheer zich inspande en zich de moeite gaf met de bevolking te spreken, doch ook omdat hij haar wees op het nutteloze van de bezweringsformules, waarvan niets werd begrepen.

Hij wist de bevolking gerust te stellen.

Toen destijds, tijdens eene cholera-epidemie, de cholera-brigade door eene ernstig ontstemde bevolking werd aangevallen, was Dr. Mohamad Saleh niet meer in 's lands dienst en oefende hij de geneeskundige praktijk uit te Bandoeng.

Het Bestuur riep zijne hulp in en droeg hem op de praktijk waar te nemen te Garoet, alwaar de dokter Djawa, die door de bevolking zwaar gewond was geworden, in de ziekenzaal was opgenomen.

Toen Dr. Mohamad Saleh te Garoet aankwam, wijzigde zich de volksstemming onmiddellijk en was er geen dwang meer noodig voor het gebruik van carbol in de woningen.

Zelfs kwam men zich aanmelden uit de verst afgelegen desa's en vroeg men om choleradrank en carbol.

Die gewijzigde houding der bevolking was alleen het gevolg van het oordeelkundig optreden van den geneesheer, die geen moeite ontzag om met tact te wijzen op het noodzakelijke van het schoonhouden der erven, het drinken van gekookt water en het schadelijke van het nuttigen van jonge en te onrijpe vruchten.

Het uitvaardigen van bevelen was daarna niet meer noodig.

Wanneer Dr. Boorsma verklaart dat het gebruik van Chineesche medicijnen in Ned.-Indië afnemende is, dan is die verklaring niet geheel overeenkomstig de werkelijkheid der feiten, want, zoowel Europeanen als Inlanders zoeken bij die geneesmiddelen heil.

De schrijver wenscht geen namen te noemen, om reden dit niet noodzakelijk is, doch het is nog niet lang geleden, dat een Europeesch ambtenaar lijdende was aan eene ziekte, die door den Europeeschen geneesheer ongeneeslijk werd verklaard en die daarvoor geen geneesmiddelen meer kon verschaffen.

Luisterende naar den raad van anderen, liet de patient een Sinshe (Chineesche medicijnverkooper) komen, die hem het gebruik van een drank voorschreef, met het gevolg dat de zieke genas.(?)

De Europeesche geneesheer constateerde de genezing, doch achtte toch een verlof naar Nederland voor den patient noodig.

Dit schikte den ambtenaar niet, hij bleef dus in Indië en wandelt steeds gezond en wel(?) rond.

De meening dat het werk der meeste Shinshe's niet veel verschilt met dan van de Inlandsche doekoens, is, volgens den schrijver, een praatje.

De Chineesche medicijn is, zijns inziens, wel goed en bruikbaar.

In geval van gebrek aan een goed resultaat moet dit geweten worden aan de onkunde van den shinshe.

Voor zware inwendige ziekten doet men zeker het best Europeesche medicijnen te gebruiken, doch, ingeval van spierverrekkingen, kwetsuren enz., staat men verbaasd over de gunstige uitkomsten, welke door het gebruik van Chineesche medicijnen worden verkregen.

De Echtscheidingen in de Inlandsche Maatschappij.
I.

Het valt niet te ontkennen, zegt „Anetio" in de „Perniagaän" van 21 Januari 1925, dat het aantal echtscheidingen in de Inlandsche maatschappij zeer aanzienlijk is.

Men vergist zich echter wanneer men van dit verschijnsel bepaaldelijk de schuld geeft aan de vrouwen, want de werkelijke oorzaak daarvan is dat de man niet in staat is zijne vrouw behoorlijk levensonderhoud te geven.

Vader wordende, is deze gebeurtenis voor hem voldoende aanleiding om het huwelijk te doen ontbinden, aangezien hij de kosten en de verdere verantwoordelijkheid voor de opvoeding van het kind niet kan en ook niet wil dragen.

Daarbij komt nog dat eene huwelijksontbinding zoo gemakkelijk tot stand komt, zijnde eene verklaring van den man, dat hij niet meer van zijne vrouw houdt, voldoende om die ontbinding te doen voltrekken.

De daaraan verbonden onkosten zijn zeer gering, de man kan gemakkelijk opnieuw huwen, daarna weder scheiden van zijne vrouw en op deze wijze is het groot aantal echtscheidingen in de Inlandsche maatschappij te verklaren.

(Wordt vervolgd.)

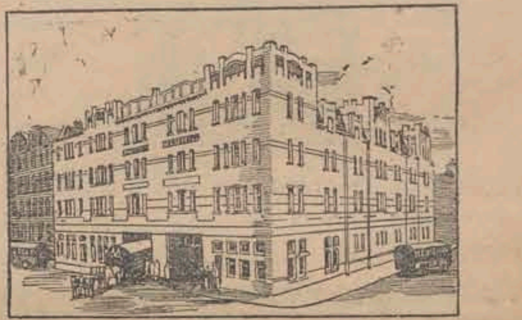
III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

Het Indisch Bestuur tegen de Extremisten.
III (Slot).

Zooals bekend, zou te Bandoeng eene vergadering plaats hebben, welke door de Communisten zou worden geleid.

Honderden menschen, die ook van elders waren gekomen, wilden de vergadering bezoeken, doch toen het uur van opening nog niet was aangebroken en terwijl het bestuur — om welke reden dan ook — nog niet aanwezig was, werd de vergadering door de politie verboden en de menigte gelast uiteen te gaan, aan welk bevel niet werd voldaan.

Het kwam tot een daadwerkelijk conflict; de politie

kreeg vele blauwe oogen en gescheurde kleeding, terwijl tal van personen uit de menigte voor het Landgerecht werden gebracht.

Deze zaak heeft veel kwaad bloed gezet.

De extremisten zijn opgewonden en willen hunne krachten met de politie meten, terwijl deze laatste haar gummistok nog wel eens wil gebruiken op een voor haar gunstig oogenblik.

Twee dagen na het gebeurde was het wederom onrustig, doch de schrijver vermoedt dat deze onrust voortkwam uit de lust tot het zoeken van een schandaaltje, waarbij beide partijen de gelegenheid zouden hebben moed en overmoed ten toon te spreiden.

Deze vergadering werd gehouden in eene woning, waarvan de omwanding van geslagen bamboe was vervaardigd.

De politie verzocht den spreker zacht te spreken, opdat het op een afstand staand publiek zijne stem niet zoude hooren.

Volgens de politie was deze vergadering eene openluchtsamenkomst en derhalve verboden.

Aangezien men als spreker in eene vergadering niet komt om te fluisteren en de vergunning tot de samenkomst was verkregen, had de spreker geen lust om aan het verzoek van de politie te voldoen, doch van de verdere gevolgen van dit optreden is niet verder gerept en heeft de politie wellicht tijdig de bedoeling harer tegenpartij begrepen.

In de bioscoopgebouwen mogen de eigenaren geene zalen voor vergaderingen van Communisten aan dezen afstaan, op straf van het intrekken der bioscoopvergunning door den burgemeester.

Eveneens zijn de missigit en tal van andere gebouwen met ruime galerijen voor die vergaderingen gesloten.

Kleine gebouwtjes kunnen geen talrijk publiek opnemen en als de spreker ook nog verplicht is te fluisteren, dan komt van zulk eene samenkomst weinig terecht, doch toch blijven de extremisten werkzaam en willen zij niet achterblijven.

Zij nemen bij hunne samenkomsten de noodige voorzieningen en draaien bij eene dreigende komst van de politie de lampen uit.

De schrijver acht het niet onwaarschijnlijk dat hierbij de bedoeling voorzit de politie te overvallen.

Hoe het zij, het is het streven geweest van den schrijver om, door mededeeling van het voorafgaande, te willen aantoonen, dat de maatregelen van bestrijding der Communisten op de beschreven wijzen niet goed zijn en dat het tijdstip is aangebroken die maatregelen door betere te vervangen, ten einde te voorkomen dat het volk zijn vertrouwen in het bestuur verliest.

Gaat dit daartoe niet over, dan zal men een eeuwigdurenden wedijver kunnen waarnemen tusschen gezag en volk.

Dit laatste zoekt naar ruimte en vrijheid; het eerste naar handhaving van het gezag.

Doch beide partijen nemen daarvoor maatregelen, die de behoorlijke grenzen overschrijden.

De schrijver hoopt, dat de Regeering de vergissingen der politie zal willen inzien en op de conferenties met de hoofden van gewestelijk bestuur betere en meer wettige maatregelen zal willen nemen dan de thans bestaande, in het belang van het volk, dat, zich onderdrukt gevoelende, weet waaraan het zich te houden heeft en dan gematigd kan optreden.

Verandering van richting ten deze is voor de Regeering noodzakelijk.

Zij volge niet de adviezen van Nederlandsche anti-Inlandsche nieuwsbladen en moge zich herinneren hetgeen op het jongste communistisch congres te Djocja, waarop zulke belangrijke aangelegenheden werden behandeld, werd gezegd, dat, bij handhaving van den tegenwoordigen toestand, het jaar 1926 geen goed jaar zoude zijn.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Het werk van J. E. Jasper en Mas Pirngadie.

Bij de begrootingen voor de jaren 1910 en 1915 werden de noodige bedragen uitgetrokken voor het doen drukken van het Ie, het IIe en het IIIe deel van het door J. E. Jasper (thans resident van Pekalongan) en Mas Pirngadi samengestelde werk over de Inlandsche kunstnijverheid, welke deelen handelen over „Het vlechtwerk", „De weefkunst" en „De batikkunst".

De uitgave van deel IV „De goud- en zilversmeedkunst", waarvan het manuscript reeds sedert 1919 persklaar ligt, moest in verband met den toestand 's lands financiën herhaaldelijk worden uitgesteld. W het met moeite en zorg vervaardigde reproductie-m riaal bezwaarlijk nog langer kan worden bewaard der gevaar voor ernstigen achteruitgang, wordt het verantwoord geacht om het doen drukken van deel langer uit te stellen. Het ligt in de bedoeling het bo werk in een oplaag van 500 exemplaren, zooveel mo lijk in den handel te brengen tegen den prijs van f 2 per exemplaar, zoodat de uitgaven gedeeltelijk zul worden goedgemaakt door de ontvangsten, waarvan bedrag v.z.v. betreft het dienstjaar 1926, nog niet zekerheid is vast te stellen. De kosten van de nieu uitgave bedragen f 7960.—.

Dit bericht ontleende de „Loc." aan de Mem. v. To op de begr. van het Dep. v. L., N. en H.; het zal ze door velen met voldoening worden vernomen, dat geregelde uitgaaf van de, zoowel wat tekst als illustr ring betreft, schitterende monografieën over de Inla sche kunstnijverheid van genoemde deskundige sch vers, weder voortgang zal hebben.

De Zegelverordening.

In de bekende serie Wetten en Verordeningen Ned.-Indië van Hekmeyer en Corporaal is thans schenen: De Zegelverordening 1921, uitvoeringsvo schriften, toelichtingen, voorschriften op naleving en t passing, bewerkt, met register, door Mr. F. C. Hekme en uitgegeven door de firma Kolff en Co. te Weltev den. Op deze nuttige, in handig formaat gedrukte se uitgaaf, welke een tijdroovend raadplegen van Sta en Bijbladen voorkomt, wordt gaarne bijzonder de a dacht gevestigd.

Vrijzinnig Weekblad.

Het Nr. van 23 Mei bevat o.m.: Insulinde's scheepva en Indië's welvaart, door J. P. Koster (critiek op nieuw afsluiten door het Gouvernement van een „V contract" met de Kon. Paketv. Mij.). — Het papierc tract (bevat eveneens een critische beschouwing en naar aanleiding van het contract met de papierfab „Padalarang"). — Wettelijke regeling van kinderarb en vrouwennachtarbeid (in Indië).

Fritz Haber over Ned.-Indië.

De bekende Duitsche chemicus en oeconoom Fr Haber geeft in de Industrie- en Handelszeitung in serie artikelen de indrukken weer, die hij tijdens jongste reis om de wereld heeft opgedaan. In een Nrs. laat hij zich uit over de toestanden in Nederl.-In waarvan eene samenvatting is verschenen in de Nieu Rott. Cour. van 25 Juni (Ochtendbl. B).

Orgaan van de Ned. Ind. Officiersvereeniging.

De April-afl. opent met een afbeelding van het fra gedenkteeken onlangs opgericht op het graf van den Soerabaja, op 10 Nov. 1924, overleden kapitein van Generalen Staf C. M. J. Tismeer.

Verder bevat de afl. de volgende bijdragen: Het Ve Oosten in 1924 (slot), door W. J. Lucardie (VI. De R sisch-Japansche onderhandelingen. V. De Chinees burger-oorlog. VI. De Nieuw-Guinea-concessies). Eenige losse gedachten over opvoeding van jonge o cieren, door jong Luitenant. — In gebreke stellen, d V. d. B. — Klacht en ten laste-legging (Beschouwin over de oude en nieuwe procedure R. L.), door F. T fers. — De nieuwere opvattingen omtrent de voedin leer v.n.l. met betrekking tot de bijzondere werking sommige voedingsstoffen en iets over vitaminen, d Korteman. — Aan de Stille Zuidzee ontwaken de vo ren en.... Engeland neemt zijn maatregelen. Ontle aan „Le Journal", met bijvoegingen door H. P. Maas — Uit pers en periodiek.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 47 (23 Mei '25). De tralisatie... te Batavia. — De proefstations, door Dibbetz, met Naschrift door v. W. — Voorstellen Badische Aniline en Sodafabriek voor de bemesting thee en rubber met kunstmeststoffen. — Wettelijke re ling van kinderarbeid en vrouwennachtarbeid (ve en slot). — Sprokkelingen uit de buitenlandsche pers. De druk der nevenbelastingen (voor sommige catego rieën van den handel).

Kerk, Zending en Missie.

De Java-Post, 22 Mei '25. Is veelwijverij voor de primitieven mensch aanbevelenswaardig? door (Pr.) Geurtjens.

St. Claverbond. Juli-Aug. '25. De Javaansche moskee, door D. Hardjasoedonda S.J., (met ill.). — Mo hammed, een kijkje in zijn leven, door G. Vries S.J. Mohammed's karakter.

De Banier, 15 Mei '25. Indonesische kunst (naar aanleiding van een artikel van P. C. van der Wolk: Het Animisme en de kunst). — In Oegstgeest. Een bezoek aan het Zendingsbureau en het Zendingshuis (vervolg).

De Timor-Bode. Mei '25. In memoriam G. J. H. le Grand, door Krayer van Aalst. — Onze verscheiden Redacteur, door Breyer. — Reisverslag van den hulpprediker van Kapan (vervolg).

De Macedoniër. De opleving van den Islam in Djokja, door F. L. O. Bakker. — Heden en toekomst van het onderwijs op Soemba (vervolg), door P. J. Lambooy. — Christelijke lectuur onder de Mohammedanen, door L. Bakker. — Soemba. De oude Zendingsgeschiedenis, (1877—1904), door D. K. Wielenga.

De Indische Mercuur.

No. 26 (26 Juni '25). De rubberpositie, door J. N. Burger. — Regeeringsbemoeiing met het bedrijfsleven in Nederland en Ned.-Indië, door Mr. M. W. F. Treub, besproken door Prof. Dr. I. P. de Vooys. — Tegen paalworm bestand zijnde houtsoorten in Suriname (ontleend aan een artikel van L. Gonggrijp in „De West"). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van jaarg. 10, No. 10 (15 Mei '25). Bestuiting en bestuiving (vervolg en slot), door Dr. C. J. J. van Hall. — Boekweit (waarvan de cultuur volgens schr. een groote toekomst heeft in Indië), door G. Overbeekink. — Het verpakken van palmolie, door ir. H. N. Rommendaal, — De bevolkingsrubber in Ned.-Indië. — De Inlandsche aardappelteelt op de hoogvlakte van Pengalengan. Een landbouw-economische studie (vervolg), door Dr. H. Z.

De Indische Post.

Het Nr. van 16 Mei bevat het vervolg van het artikel over de haven van Soerabaia, door ir. J. Th. van Rosse (directeur dier haven). — De Bestuurshervormingsgedachte. Verkiezing op West-Java (critiek op het nieuwe stelsel: de analfabetische bevolking kiest z.g. „kiesmannen", die haar zullen vertegenwoordigen bij het verkiezen van leden van den regentschapsraad). — Indische collega's in Holland. H. M. A. van Heekeren (Ind. redacteur van het Alg. Handelsbl.), door J. F. — Tjitjaks en tokeh's, door H. C. Delsman. — Moderne invloed in de Inlandsche maatschappij. I. De huidige menschen. — Het huis in de tropen, door arts E. H. Hermans.

Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen te 's-Gravenhage.

Met veel genoegen begroeten wij de verschijning van het Derde Propagandaboekje van bovengenoemde school. Ten eerste omdat er uit blijkt, dat de school voor onze jonge vrouwtjes in den vreemde van zoo onberekenbaar nut blijkt geweest te zijn en ten tweede, omdat we naar onze kracht aan de oprichting der school hebben meegewerkt.

Het resultaat overtrof de verwachting en de school is geworden tot een instelling waarop onze stad trotsch mag zijn.

Hulde daarom in de eerste plaats aan Zr. Hellemans, de directrice, en aan de leeraressen, die — het mag nog wel eens gezegd worden — hun krachten en toewijding zagen te vermeerderen naarmate het toch al kleine salaris besnoeid moest worden.

Deze school is wel werkelijk uit liefde geboren: vaderlandsliefde en liefde tot den naaste, want het vaderland wordt er ongetwijfeld mee gediend, dat de mannen, die in de tropen en elders arbeiden een vrouw naast zich krijgen, die hen steunen en verplegen kan in een geheel nieuwe samenleving.

Maar we willen in deze verder geen uilen naar Athene dragen.

Men leze slechts de brieven van oud-leerlingen uit Parinda, Potosi (Bolivia), Soerabaja, Kediri, Baligé, Ambona, Banda Neira, Weltevreden enz., om te zien, welk een schat van levensgeluk deze school wist mee te geven aan de jonge vrouwtjes, die hun man volgden in verre landen en die door hun verworven kennis van vreemd land en vreemd volk gemakkelijk een Hollandsch tehuis konden scheppen. Hoe vreemd het ook klinke, daar zit 'm de hoofdzaak.

„Zoo ziet u", schrijft er een „dat ik toch wel heel erg van uw cursus zal kunnen profiteeren", „wilt u wel mijn hartelijke groeten overbrengen aan alle leeraren en leeraressen, die mij zooveel nuttigs hebben bijgebracht, wat heel wat mij hier te pas komt", schrijft een ander. „Ik dacht zoo", meent een derde, „kind, kind, wat heeft die school veel in je veranderd". „In twee maanden sprak ik Maleisch alsof ik er al jaren was. Is er mooier aanbeveling voor den heer Visscher?" vraagt een verrukt taalvirtuoosje.

Genoeg, men leze het aardige boekje zelf, dat zeker wel Westeinde 46 (Tel. 30695) te krijgen zal zijn. Bij ons versterkte het opnieuw den indruk, dat het meisje, dat haar levensbestemming in den vreemde en vooral in de tropen heeft, onverantwoordelijk handelt, als ze den cursus van 3 maanden op onze Koloniale School verzuimt.

Ouders en voogden mogen zich dit mede voor gezegd houden.

De school heeft thans reeds 142 leerlingen afgeleverd in elf cursussen, schrijft het „Vaderland", aan welk blad het vorenstaande ontleend is.

* * *

Oostkust van Sumatra-Instituut. Kroniek 1924, samengesteld door M. J. Lusing, archivaris van het Instituut (met portret van den in 1924 overleden Sultan van Deli). ('s-Gravenhage, H. Uden Masman).

De Surinaamsche Bank 1924. Verslag uitgebracht in de alg. verg. op 15 Juni 1925 (bevat o.m. ook opmerkingen welke een beeld geven van den algemeenen toestand der kolonie). (Amsterdam, C. A. Spin en Zoon).

Het strafrecht in Ned.-Indië, zooals dat hier te lande geldt sedert de invoering van het nieuwe strafwetboek op 1 Jan. 1918. Handleiding ten dienste van het onderwijs en de practijk, door Mr. Is. Cassutto. Eerste deel. De algemeene leerstukken. Derde herziene en bijgewerkte druk. (Semarang, G. C. T. van Dorp en Co.).

Kon. Magnetisch en Meterologisch Observatorium te Batavia. Jaarverslag 1924. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Verslag betreffende het spoor- en tramwegwezen in Ned.-Indië over 1922. (Achtste verslag). Weltevreden, Landsdrukkerij).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. 1925, No. 20. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Maleische taal. Lees- en vertaaloefeningen, verzameld door C. Spat, oud-hoogleeraar aan de Kon. Mil. Academie. Vierde, gewijzigde uitgave. (Breda, Kon. Militaire Academie).

The Dusuns of North Borneo. Their social life (continuation), by the Rev. Father J. Staal (III. Birth, names, childhood; IV. Marriage, inheritance, divorce). (Anthropos, XX, 1925, Nr. 1, bl. 120).

Oud-Batavia. De Portugeesche Buitenkerk, door S. Kalff (De Indische Verlofganger, 19 Juni '25).

Exacte volkenkunde, door Prof. J. C. van Eerde. (Haagsch Maandblad. Juni '25).

Javaansche sagen en legenden, zeden en gewoonten. Leesboek voor de hoogste klasse der lagere scholen enz. in Nederland en Indië, door J. L. Amerika en A. Soeardi. Met illustraties van Yang Lain. (Gouda, G. B. van Goor en Zonen).

De groentetuin. Handleiding voor de cultuur van Europeesche groenten in Ned.-Indië, door E. J. Voûte. 2e, geheel herziene uitgave. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Zu dem Charakterbilde der Kokospalme, von P. Preusz. (Der Tropenpflanzer. Mai-Juni '25).

Java and India, the crowded countries, by C. Lekkerkerker. With ill. (Commercial Holland, June '25).

Moment-opnamen uit de dierenwereld van Sumatra, door D. J. v. B. (Aarde en haar Volken, Juni '25).

Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië 1924. (Met samenvattende voorrede van den Directeur Dr. A. A. L. Rutgers). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Sojaboomen (cultuur, voedingswaarde, bereiding van sojaproducten, enz.), door A. Ph. S. (De Periskoop. Alg. Weekbl. v. Suriname, 23 Mei '25).

Carteeringen ter registratie van het Inlandsch grondbezit, door J. C. Lamster, (deze bijdrage is vollediger verschenen in het Juni-Nr. van De Ind. Gids, door toevoeging van een naschrift en een slotwoord van J. van Roon). (De Indische Loods, No. 19, 22—28 Mei '25).

Suriname.

In de vergadering van de Eerste Kamer van 23 Juni is de Surinaamsche begrooting voor 1925 behandeld en zonder hoofdelijke stemming aangenomen. Er zijn belangrijke redevoeringen gehouden door de heeren Arntz, Cramer, de Waal Malefijt en den Minister van Koloniën. Gerepliceerd is er door geen der sprekers. De Minister heeft zeer wijze woorden gesproken, behalve in de kwestie van de westgrens van Suriname. Zoodra deze kwestie aan de orde is, verliest Zijne Excellentie allen zin voor de logica en de werkelijkheid. De heer Cramer heeft dit vraagstuk in een kristalhelder en streng logisch betoog uiteengezet. Men zou denken dat daartegen niets viel in te brengen. Anders de heer de Graaff. Zijne Excellentie heeft kans gezien voor de zooveelste maal de zaak te vertroebelen, daarbij het betoog van den heer Cramer grootendeels negeerende.

De Minister van Buitenlandsche Zaken, die — al of niet toevallig — aanwezig was, heeft er het zwijgen toe gedaan, hoewel de aangelegenheid meer zijn departement dan dat van koloniën aangaat. De scheeve voorstellingen van den Minister op den voet te volgen zou meer ruimte vereischen dan waarover wij in dit blad mogen beschikken. Wij hopen dat elders te kunnen doen. Hier worde slechts geconstateerd dat de Minister zich beroept op de hypothese van Dr. IJzerman omtrent de bronrivieren van de Corantijn, maar geen woord rept over den status van de rivier, in welk vraagstuk Dr. IJzerman het niet eens is met den Minister.

Het betoog eindigt met deze verklaring: „Van verborgen invloeden, van een geheim tractaat met Engeland, is uit den aard der zaak geen sprake; handelingen van dien aard zouden in strijd zijn met wet en recht."

Wij vragen hier alleen: wat beteekende dan de verklaring door Jhr. Mr. de Marees van Swinderen in 1913 gedaan, dat er *„overeenstemming"* met de Britsche Regeering was bereikt na ons protest naar aanleiding van de uitspraak van het Parijsche scheidsgerecht van 1899?

* * *

Bij de ontvangst van de 148ste jaarlijksche vergadering van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel op 25 Juni te Enschede heeft de heer Ludwig van Heek, voorzitter van het departement Enschede—Lonneker er op gewezen dat door de voortdurend stijgende binnenlandsche vraag in Noord-Amerika zelf, aldaar steeds geringere hoeveelheden katoen voor export beschikbaar komen; gevolg daarvan is, dat de prijzen van het product onrustbarend zijn gestegen. Groot-Britannië stimuleert reeds jaren den aanplant van katoen over de geheele wereld. Daarom stelt de heer van Heek de vraag of ons gouvernement in Indië, het machtige lichaam der Handelsvereeniging Amsterdam, dat reeds zooveel op het gebied van vezelcultuur tot stand heeft weten te brengen, of onze West-Indische bezittingen, die in vroegere tijden zulke uitnemende katoensoorten hebben weten voort te brengen, niet weer den stoot zullen weten te geven tot den verbouw van dit belangrijke exportartikel?

In verband met deze vraag vestigen wij de aandacht op het stuk over katoencultuur in Nickerie, dat wij in ons nummer van 14 Mei uit „De West" overnamen. De stoot is in dit geval gegeven van Amerikaansche zijde. Waarom niet van Twentsche zijde?

In het nummer van „De West" van 5 Juni, dat wij zoo juist ontvangen, vinden wij een interessant artikel, onder het hoofd *„De herleving der katoencultuur"*, waarin mededeelingen gedaan worden over de katoencultuur op de plantage Broederschap aan de Saramaccarivier, die veelbeloovend is.

Het slot van het artikel moge hier volgen:

„Een aardig succes van de katoenproeven is ook, dat een van onze oude planters, de heer J. Gonggrijp, die aanvankelijk een zeer afwijzende houding aannam, tot zekere hoogte bekeerd is. Een bezoek aan Broederschap maakte op hem een zeer gunstigen indruk. Alleen blijft de heer Gonggrijp de Sea Island cultuur gewaagd achten. Hij voelt meer voor proeven met inheemsche variëteiten en is zelf een kleine aanplant daarvan begonnen op zijne plantage Clevia. Zooals bekend is, worden in Nickerie uitgebreide proeven genomen met verschillende variëteiten, met de bedoeling om als eindresultaat te verkrijgen Surinaamsche Sea Island. Dat wil zeggen: een oorspronkelijk van buiten komende variëteit, die zich heeft aangepast aan het Surinaamsch klimaat."

* * *

Hieronder volgt een overzicht van de voornaamste uitvoeren in het loopend jaar tot eind April, vergeleken met hetzelfde tijdvak verleden jaar:

Producten enz.	Eenheid	Januari/April 1925	192[4]
Bacoven	K.G.	2.035	1.9[illegible]
Balata	K.G.	84.015	62.[illegible]
Bauxite	ton v. 1000 kg.	38.780	6.7[illegible]
Boonen (black eye)	K.G.	39.339	8.5[illegible]
Cacao	K.G.	179.446	289.5[illegible]
Cocosolie	Liter	216	[illegible]
Gomma	K.G.	735	4.1[illegible]
Goud (ruw)	Gram	76.374	108.1[illegible]
Groenten (versche)	K.G.	29.426	[illegible]
Hout rond of vierk.	M³.	1.516	[illegible]
Hout letter	M³.	7.450	3.[illegible]
Hout (singels)	stuks		20.0[illegible]
Hoeden	stuks	705	[illegible]
Houtskool	K.G.	3.000	3.0[illegible]
Huiden	K.G.	14.525	16.[illegible]
Koffie	K.G.	942.775	1.372.[illegible]
Koolteer	Liter	29.600	32.[illegible]
Koren (Mais)	K.G.	155.588	31.[illegible]
Levende dieren	W.	2.059	[illegible]
Melasse	Liter	146.730	[illegible]
Meubelen	W.	982	
Patates enz.	K.G.	991	1.6[illegible]
Rijst (gepeld)	K.G.	1.000	[illegible]
Rijst (ongepeld)	K.G.	500	
Rum of Dram	Liter	111.611	124.[illegible]
Sinaasappelen	K.G.	131.277	5.[illegible]
Sinaasappelen	stuks	766.603	33.[illegible]
Suiker 1e pr.	K.G.	5.116.772	3.058.[illegible]
Suiker 2e pr.	K.G.	136.398	97.[illegible]
Vischlijm	K.G.	2.533	1.[illegible]
Vruchten (versche)	K.G.	1.748	8.[illegible]
Zemelen	K.G.	9.700	7.[illegible]

Curaçao.

De Vereenigde Protestantsche Gemeente.

Nog erger! Verleden jaar 21 Augustus schreven w[ij] ons eerste stuk over het eeuwfeest der V. P. G. En a[ls] het slot:

„Wij wagen het niet te oordeelen over de resulta[ten] der vereeniging. Er zullen wel niet veel gemeente[le]den zijn, die de leerstellige verschillen op de sp[its] zouden willen drijven. Zelfs is al eenige jaren [n]langer volgehouden de aanvankelijke gewoonte om [e]en Lutherschen en een Hervormden predikant te be[noe]men. En toch wagen wij bescheidenlijk de verond[er]stelling, dat daarop alleen nog berust het behoud v[an] twee predikantsplaatsen voor nog geen 2000 gemeen[te]leden, waarvan er geen vijftig geregeld de kerk [be]zoeken."

In ons blad van 14 Mei l.l. deelden wij iets mee o[ver] een bijdrage over hetzelfde onderwerp in de *Am[igoe]*. Pater Euwens, de schrijver daarvan, eindigt ald[us]: „Doch vast staat — en hiermede (hierin?) zijn w[ij] het met het *Koloniaal Weekblad* volkomen eens, dat het bestaan van twee Predikanten bij de Pro[tes]tantsche Gemeente op Curaçao feitelijk berust op [de] oorspronkelijke bepaling van het Koninklijk Be[sluit] bij het totstandkomen dezer Vereeniging in 1825, [dat] de bediening hier door een Hervormden en een [Lu]therschen Predikant zou worden waargenomen, w[elke] bepaling later niet meer gehandhaafd en (in?) [on]bruik geraakt is."

De *Amigoe* van 23 Mei 1925 bevat een brief van [ds.] Eybers, predikant der V. P. G., waarin na aanhaling van het bovenstaande de volgende opmerking voor[-]komt: „Dat het *„Kol. Weekbl."* zoo'n fout maakt, kan er nog mee door, 't is meer dan eens niet ter zake kundig, maar dat u, die voor historicus doorgaat en toch zeker ook wel objectief historicus wilt zijn, zoo'n fout maakt, dat kan er niet mee door, en ik hoop, dat U in Uw eigen blad bijv. a.s. Zaterdag tenminste voorloopig deze fout wilt herstellen." Daarop volgt, dat er in den tijd der Compagnie ook wel eens twee predikanten geweest zijn.

Wij laten natuurlijk de klakkelooze, onbewezen be[schuldiging] schuldiging aan ons adres rusten, zoo lang geen feit[en] genoemd worden; de heer Euwens echter slooft zich — ondanks de onhebbelijke opmerking, dat hij voor historicus *doorgaat* en toch zeker ook wel objectief historicus wil zijn — geweldig uit, om in meer da[n] drie kolommen zijn gelijk aan te toonen. In deze[n] strijd, waarin wij geen partij zijn, mengen wij ons niet. Onzerzijds slechts de opmerking, dat, als inderdaad

... Eybers gelijk heeft, wij het nog veel erger vinden, ... men maar toestanden van 200 jaar geleden handhaaft, zonder te vragen, of er ook reden tot verandering is. Reeds Teenstra voert op bladz. 199 van zijn bekend werk *De Nederlandsche West-Indische eilanden I* de klagers over den belastingdruk aldus sprekende in: „Zoo hebben wij ook op *Curaçao* een klein Protestantsch kerkje, (echter voor de uit 1700 zielen bestaande gemeente groot genoeg) —; en twee ruim bezoldigde predikanten, welke slechts eens om de veertien dagen ... prediken."

De Koloniale Raad.

Over de behandeling der begrooting voor 1926 hebben wij tot nu toegezwegen. Tot aan de openbare behandslaging was zij zeer onbeteekenend. Het verslag der raadszitting van 9 Mei l.l., aan de mondelinge gedachtenwisseling gewijd, ontvingen wij nog niet. Slechts kunnen wij aan de *Amigoe* ontleenen, dat de uitgaven met niet minder dan *f* 216.142.— zijn verlaagd. Echter is voor den duurtetoeslag der ambtenaren *f* 135.000 noodig, zoodat de algeheele vermindering *f* 81.142.— bedraagt.

De heer Sutherland, eerst voorgedragene in zijn eigen periodieke vacature, is door de Koningin niet herbenoemd; de heer L. de Lannoy zal zijn plaats innemen. De *Amigoe* schrijft, dat de gouverneur blijkbaar aan den 2den candidaat de voorkeur heeft gegeven en de heer J. L. C. Monsanto heeft er zelfs een open brief aan den heer Brantjes over geschreven. Het is nog al een kras stuk, waarin gesproken wordt van het „oprecht leedwezen" der bevolking over de „vernederende wijze" waarop de gouverneur een einde gemaakt heeft aan het „verdienstelijke openbare leven" van het afgetreden raadslid; de verontwaardiging van het publiek is „ten top gestegen", zegt de heer Monsanto. Het slot is na het voorgaande eenigszins onbegrijpelijk: „wij maken ons sterk geheel Curaçao achter ons te hebben, indien wij...... voornoemd raadslid bij zijn afscheid aan den Raad de hulde brengen onzer bevolking en dank zeggen voor hetgeen hij gedurende ... jaren heeft gedaan in het belang van de kolonie, waarover U, Excellentie, in democratischen geest den scepter zwaait tot voldoening van allen die tevreden ... zijn."

Vermakelijk is, dat de *Amigoe* welwillend veronderstelt, dat het bijna geregeld afwezig blijven van den heer Sutherland van de raadszittingen in het afgeloopen jaar „in sterke mate het advies van den Gouverneur bij de Hooge Regeering zal beïnvloed hebben", ... in hetzelfde nummer meedeelt, dat zijn opvolger, na Dinsdag 12 Mei de eerste vergadering te hebben bijgewoond, twee dagen later naar Europa vertrok om Holland, Rome, Spanje en Frankrijk te bezoeken en waarschijnlijk in September of October weer hier terug te keeren."

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Een toovenaar.

Curaçao den 23sten Mei 1817

... in Curaçao gearriveerd de Heer Pontius Esquilinus, voornaam Tovenaar en Kunstenaar in alle bewerkelijke dingen. — Hy weet Goud en Zilver eensklaps te doen verdwynen, een welgevulde beurs enkel door natuurlijke bekendigheid, eensklaps plat te maken. Verder gaat hy met zyne Campara in den afgrond der zee met een gezelschap van 6 personen, en komt alleen terug, de anderen komen na verloop van zekeren tijd weder. — Eindelyk, maar hy kan niet alles zeggen, hy verwagt voor de dompeling per persoon ... Pattinjes, en voor zyn andere kunsten 1 Pattinjes per persoon......

Cur. Crt. 24 Mei 1817.

Uit den Verren Vreemde.

Het gele gevaar moet een rood gevaar worden.

De woelingen in China nemen zoo duidelijk het karakter aan van tegen de vreemdelingen gericht te zijn, dat men geneigd is er een nationale ontboezeming in te zien. De uitingen spreken zich in 't bijzonder zoo scherp tegen de Japanners en de Engelschen uit, dat de meeste al is verkondigd dat China 't op een oorlog aanlegt om zich los te maken van de voogdij, van die te lang en te ingrijpend uitgeoefend. Wie iets voelt voor een volk, dat zich vrij wil maken en zich zoo noodig vrij wil vechten, kan er daarom toe overhellen zijn sympathie in deze aan de Chineesche roeringen te geven. Maar als men dan waarneemt hoe, de tegenkanting van eenige niet-Russisch gezinden ten spijt, hetgeen een nationalistische beweging lijkt meerendeels een Bolsjewikische beweging is, dan gaat men weinig bewondering kunnen schenken, aan leiders en volk, die zich tot instrument laten maken van den eenen vreemdeling tegen den ander, en die een bemoeial willen verdrijven om een vreemden dwingeland overheerscher vrij spel te geven.

Op een congres van 20 Mei van de Sowjets der Vereenigde Russische Sowjet-Staten, zeide Zinovieff: „Het gele gevaar moet een rood gevaar worden". Bedoeling en streven konden in enkele woorden niet beter worden gekarakteriseerd!

De nu overleden revolutionnaire drijver Dr. Sun Jat Sen werkte, met steun van geld en leiders uit Moskou, openlijk voor Bolsjewikische theoriën en practijken. In zijn testament heeft hij zijn partij, Gomindan, aanbevolen op dien weg voort te gaan. Hij wilde alle bestaande tractaten eenvoudig als niet aangegaan beschouwen, alle aan vreemdelingen verleende concessies of andere rechten te niet doen, gesloten leeningen slechts binnen door hem zelf aangegeven grenzen erkennen, voor provincie- en gemeentebestuur het Sowjettype aannemen. Maar niet alleen in 't Zuiden, waar Gomindan invloed heeft, laat Moskou zich gelden, maar door het geheele land.

Wij hadden de gelegenheid hierop eerder hier ook al te wijzen. De Bolsjewikische agenten hebben zich tot een intense propaganda tegen de christelijke kerken gezet. Atheïstische clubs, een speciaal voor hun werkende drukkerij overstroomde het land met brochures, tegen de missionarissen gericht.

Het centrum van de beweging werd Canton. In een wijk van die stad werd de Bolsjewikische militaire school opgericht, die een Chineesch generaal tot gouverneur kreeg, maar waar de Russische agent Borodine de lakens uitgaf. 750 Chineesche jongelui leeren er de toepassing der krijgskunst naar revolutionnaire opvattingen; tot de leeraren behooren ook 2 Russen. De leerlingen volgen ook cursussen, die daar aan de staatsuniversiteit worden gegeven, door den communist Tchéoe Loe in het Marxisme. De kosten der school worden voor $^2/_3$ door Moskou gedragen. Den 1en Mei ging van de universiteit te Canton een communistische manifestatie uit, waaraan, door de bemoeienissen van Gomindan, meer dan 10.000 personen deelnamen. Daar werd de menigte door Chineesche redenaars, en door een vertegenwoordiger der Sowjet, Trosifusky, toegesproken. Het is gemakkelijk te verklaren, hoe, met zoodanigen kern, Canton een toonaangevende plaats werd bij de jongste onlusten.

De Russische gezant in China, Karakhan, voert ook een uitgestrekte drukcampagne, tot steun van zijn directe en indirecte inmenging in alle stroomingen. Hij treedt persoonlijk in de universiteiten op om de studenten tegen de West-Europeesche cultuur op te zetten. Hij zorgt voor toezending van wapens uit Rusland, aan de instellingen en organisaties die er behoefte aan hebben.

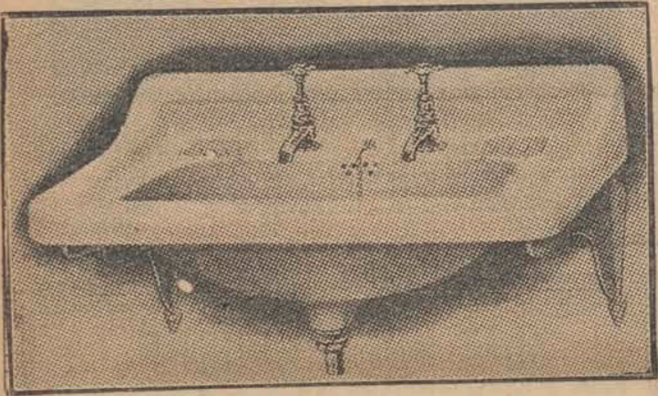
In Changhaï, een andere zeer roode stad, zijn bij een huiszoeking, na onlusten, bewijzen gevonden dat deze niet van de arbeiders waren uitgegaan, maar van vreemdelingen, die over ruime middelen beschikten. De hoofdman was een Russisch student, daartoe door Moskou aangewezen.

In Mongolië verdringt de Russische vrijmoedigheid den Chineeschen invloed meer en meer. Naast de door Moskou hiervoor bestemde agenten, heeft er zich een rooverwezen ontwikkeld, waardoor de veiligheid op de wegen zóó in 't gedrang komt, dat handel en nijverheid er nu al zeer ernstige belemmering door ondervinden.

Zooals wij boven aanstipten laat men de Bolsjewikische drijvers niet overal vrij spel. Vaderlandslievende Chineezen verlangen er geenszins naar hun land en hun volk de zegeningen van de Sowjet deelachtig te zien worden. Deze opvatting is niet alleen die van kapitalisten en baantjesbekleeders. Den 29 April verspreidden b.v. de besturen van verschillende arbeidsorganisaties van Changhaï een circulaire, waarin de Chineesche communisten werden gebrandmerkt als loondienaars van Moskou, en Rusland als de gevaarlijkste vijand van China werd aangewezen.

Het is moeilijk van buiten af te beoordeelen wat in de onlusten echt Chineesch, wat ingeblazen Bolsjewikisch is.

Kleine en groote botsingen; dooden en gewonden van verschillende nationaliteit; maatregelen en représailles; nota's van verwijt; oproepen ter verantwoording; geprikkelde gevoeligheid; eischen tot veiligheidsstelling; oorlogschepen, landingstroepen; handelsbelangen; nationale trots, een regeering te Peking, die, naar dat 't in haar kraam te pas komt, zich groot of klein, sterk of zwak noemt; Generaals, die elkander bestrijden, maar ook wel samengaan. Geel en rood worden bij dit alles moeilijk, al moeielijker te onderscheiden. Rood zal ook hier geel

eerst steunen, om, daarna, als zij samen iets mochten bereiken, geel rood te maken. Zinonieff ziet zijn stelling al werkelijkheid worden.

Deze vermenging van geel en rood, met sterke neiging naar het beslist roode, heeft actueele beteekenis wanneer wij te oordeelen hebben over de door Wijnkoop gevraagde bemiddeling van den Voorzitter der Tweede Kamer om aan den Minister van Buitenl. Zaken eenige vragen betreffende onze politiek in China door te zenden, en over de daartegen door dien Voorzitter gemaakte bezwaren.

Britsch Indië en de Mekka-bedevaart.

De Britsch-Indische regeering heeft door een mededeeling in de dagbladen gewaarschuwd voor de gevaren verbonden aan het deelnemen aan de bedevaart naar Mekka, nu Emir Ali in het bezit van Djeddah en Sultan Ibn Saoed meester in Mekka is, en de strijdkrachten van beide partijen vijandig tegenover elkander staan in het gebied door de pelgrims bezocht. Het communiqué mat de gevaren en bezwaren uit, maar voegde daaraan toe, dat wie voor eigen verantwoordelijkheid toch de Hadj wil verrichten, van Britsche zijde geen tegenwerking zou ondervinden.

De waarschuwing heeft inderdaad niet allen afgeschrokken. 23 Mei vertrok met het s.s. Jehangir een ploeg van 903 bedevaartgangers, bestemd voor de haven van Rabigh. Een lid van het Khilafat Committee maakte de reis mee.

Van Britsche zijde werden Sultan Ibn Saoed en Emir Ali in kennis gesteld met de komst van deze pelgrims en werd hun hunne verantwoordelijkheid nog eens voorgehouden. Een Britsch ambtenaar heeft opdracht gekregen toezicht te houden, waarbij hij door een Indisch dokter wordt bijgestaan. De scheepsmaatschappij heeft aanwijzingen ontvangen betreffende de noodige voedingsvoorzieningen.

Hoewel de gevaren hierdoor niet zijn opgeheven, worden deze door 't kleiner aantal, vergeleken bij andere jaren, en door de getroffen maatregelen toch zooveel doenlijk beperkt. Is 't waar dat de krijgsverrichtingen voor eenigen tijd zijn opgeschort, dan zal ook dit ten goede komen. Maar waar in gewone tijden de toestanden al in menig opzicht te wenschen overlaten, zal dit bij de nu heerschende anarchie zeker in veel grooter mate 't geval zijn en waar het aantal der te plukken bezoekers geringer is, zal de poging om van hen te halen wat te halen is de kans op een milde bejegening ook nog verminderen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

Op de lijst ter inteekening voor het suppletiefonds van „Pa" Van der Steur is door de leden voor een bedrag van f 61.80 ingeschreven, zoodat, na aftrek van kosten, aan het Comité Pa van der Steur een postwissel ad f 59.— overgemaakt kon worden.

Amersfoort, 27 Juni '25. *De Secretaris,*
DE WIT.

Afdeeling Nijmegen.

VERSLAG OVER 1924.

Aantal leden.

Op 31 December 1923 bedroeg het aantal leden dezer afdeeling 49. Wegens overlijden, verhuizen en bedanken, zonder opgaaf van reden, verminderde dit aantal met 12, zoodat ultimo December 1924 de afdeeling nog 37 leden telde. Onder „12 leden" behooren ook zij, die in Januari 1925 „met ingang van „Januari" het lidmaatschap opzegden.

Bestuur.

In het bestuur kwam geen verandering; de vacature, ontstaan door het overlijden van den heer J. W. Campagne, werd aangevuld door de verkiezing van den heer F. E. V. A. Goossens.

Verificatie-commissie.

De leden C. J. B. I. Bartolotti Rijnders en F. E. V. A. Goossens namen bereidwillig op zich de rekening en verantwoording over 1923 na te zien en op hun voorstel werd de penningmeester voor dat jaar gedéchargeerd.

Ledenvergadering.

In 1924 werd de Jaarlijksche algemeene vergadering gehouden op 23 Februari. In deze vergadering, die, behalve door de bestuursleden, ook werd bijgewoond door twee leden, werden de aftredende bestuursleden Haye en Röpcke herkozen, terwijl de heer Goos[sens] gekozen werd. Tevens werd de heer Haye beno[emd] tot plaatsvervangend hoofdbestuurslid.

Bij de rondvraag werd het voorstel besproken hier een filmavond te geven, uitgegaan van het c[omité] „Indische lezingen". Na een hierover gevoerde [cor]respondentie bleek het geldelijk risico zoo groot, [dat] het bestuur het voorstel van de hand moest wijz[en].

Ter zake van de viering van het 25-jarig be[staan] dezer Vereeniging werd besloten deze te herde[nken] door het houden van een propaganda-avond, wa[arvoor] de heer W. J. Giel zou worden uitgenoodigd de f[eest]rede te houden; door de toezegging van geldel[ijken] steun van de zijde van het Hoofdbestuur, kon het [plan] worden uitgevoerd.

Ondanks het bestuur alles gedaan had wat kon [ge]daan worden om den avond te doen slagen en da[arbij] met milde hand invitaties had uitgedeeld, moet [het] resultaat treurig genoemd worden; geen enkel ni[euw] lid mochten wij boeken.

Alle pogingen door het bestuur aangewend om [het] publiek voor de vereeniging te interesseeren bl[even] vruchteloos; de ellendige tijdsomstandigheden, die [wij] allen thans door moeten maken, zullen wel een [der] voornaamste oorzaken zijn. Het „ik moet bezuini[gen"] zijn gevleugelde woorden geworden.

Echter het spreekwoord zegt „de aanhouder w[int"] en het bestuur dat niet „despereert" zal aanhoude[n in] het vaste vertrouwen dat ook voor deze afdeeling eens betere tijden zullen aanbreken.

Moge dit reeds in 1925 bewaarheid worden!

De Secretaris der afdeeling Nijm[egen],
L. RöPCKE.

Geldelijke verantwoording over 1924.

Saldo 1 Januari 1924		
Ontvangen contributies over 1924		f 2[illegible]
Steun Hoofdbestuur:		
voor extra propaganda		„
voor het zenden van een afgevaardigde Algemeene Vergadering		„
Voor zaalhuur lezing Heer W. J. Giel		„
Totaal		f 3[illegible]
Afdracht aan het Hoofdbestuur over 1923	f 126.47	
Reis- en Verblijfkosten van een spreker	„ 31.50	
Diverse zaalhuren	„ 54.60	
Huur lantaarnplaatjes, lantaarn, enz.	„ 5.—	
Advertenties, druk en tikloon ...	„ 37.70	
Reis afgevaardigde naar Den Haag	„ 13.30	
Ophaalloon en andere kosten ...	„ 40.04	
		„ 3[illegible]
Nadeelig saldo per 1 Januari 1925		f

De Penningmees[ter],
L. RöP[CKE].

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

MET VERLOF UIT INDIE AANGEKOMEN AMBTENAREN.

Ir. D. Vooren, 's-Gravenhage, Hollanderstraat 52, [Inge]nieur b. d. Staatsspoor en Tramwegen.
A. A. A. Holsheimer, Amsterdam, Lutmastr. 37 II, [Be]heerder 1e kl. van 's Lands pandhuis te Tapiban[...]
A. A. Hillebrandt, 's-Gravenhage, A. v. Buerenstr. [...] Ambt. ter besch. v. d. Leider der Poeloe Laoet [steen]kolenmijn.
G. T. Korver, Amstelveen, p. a. E. Korver, Aann[...] Opzichter 1e kl. b. d. Staatssp. en Tramwegen.
Ir. C. B. Barto, Dordrecht, p. a. J. B. Kop, Reeweg [...] 6, Leider v. h. Filiaal der H.B.S. te Soerabaya.
A. B. Wijnen, Amsterdam, Sumatrastr. 202 I, [...] Techn. ambt. 1e ky. bij 's Lands gevangenis.
M. Sanders, Torol Seefeld, p. a. Herrn Lehner, A[ss.] Resident van Djombang.
L. C. Coppen, 's-Gravenhage, Pijnboomstr. 41, Ver[...] controleur b. d. S. S. en Trw.
D. van der Does, Heerlen, Gasthuisstr. 32, Contr[oleur] 1e kl. b. d. P. T. T.
Mr. G. Vink, Soest, Kerkpad, p. a. J. v. Leeuwen, [...] Officier van Justitie b. d. Raad van Justitie te [Ma]kassar.

de Jonge, Voorburg, Pr. Albertlaan 11, 1e Officier b. d. Gouv. Marine.
v. Lokhorst, Scheveningen, Stevinstr. 173, President der Weeskamer te Semarang.
S. van der Kolk, Laren (N.-H.), p. a. N. v. Harpen, Nieuwe Villa Mauve, Politieopziener b. d. Algem. Politie.
A. C. de Kock, Haarlem, Leidschevaart 128, Leeraar b. d. Pr. Hendrikschool te Weltevreden.
Monod de Froideville, Bussum, N. 's-Gravenlandscheweg 9, p. a. A. v. Vleuten, Controleur 1e kl. b. h. Binnenl. Bestuur.
Kool, Helder, Breewaterstr. 28, Referendaris 1e kl. b. d. Staatsspoor en Tramwegen.
F. de Wolff, Oegstgeest, Goversstr. 33, Ingenieur b. d. Waterstaat en 's Lands B. O. W.
F. Lasabone, 's-Gravenhage, Ten Hovestr. 101, Commies b. d. P. T. T.
Puttewael, idem, idem.
H. Popping, 's-Gravenhage, p. a. N.-I. Escompto-Mij., Hoofdingenieur b. d. S. S. en Trw.
A. Webb, 's-Gravenhage, Meidoornstr. 33, Onderopzichter-Machinist b. d. S. S. en Trw.
M. Swaab, 's-Gravenhage, Beeklaan 464, Ass.-Resident ter besch. v. d. Gouv. v. Atjeh en Onderh.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1925 voor 2 studenten in de artsenijbereidkunde aan de Nederlandsche universiteiten de gelegenheid bestaat om te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië.

Aan deze opleiding is verbonden eene tegemoetkoming in de studiekosten van *f* 4200.—, uit te betalen in maandelijksche termijnen van *f* 65.—, terwijl het eventueele verschil tusschen het geheele bedrag der tegemoetkoming in de studiekosten en het bedrag, dat gedurende de opleiding werd genoten, na verwerving van het apothekersdiploma in eens wordt uitbetaald. Bovendien kunnen de collegegelden van het tijdstip der aanneming ter opleiding af voor rekening van den Staat worden vergoed.

Nadere inlichtingen zijn te bekomen bij de 8ste afdeeling van het Departement van Koloniën.

Gegadigden behooren zich vóór 15 Augustus 1925, onder overlegging van:
a. een uittreksel uit het geboorteregister of, ter vervanging daarvan, eene akte van bekendheid;
b. een bewijs, dat hij Nederlander of uit anderen hoofde Nederlandsch onderdaan is;
c. een bewijs van goed gedrag, afgegeven door den burgemeester der laatste woonplaats;
d. het bewijs van inschrijving als student aan een der universiteiten in Nederland en de bewijzen van de afgelegde examens en/of tentamens, of het einddiploma (met cijferlijst) van een gymnasium of 5-jarige H. B. S.;
e. tenzij kan worden aangetoond, dat de student niet dienstplichtig is in Nederland, een bewijs betreffende den dienstplicht;
f. indien reeds universitair onderwijs werd genoten, eene verklaring van den voorzitter der faculteit der wis- en natuurkunde aan de hoogeschool hier te lande, waar de jongeling studeerde, ten bewijze, dat hij, wat zijne studiën betreft, geen reden tot klagen gaf; bij gezegeld verzoekschrift te wenden tot het Departement van Koloniën.

VOOR DEN INDISCHEN DIENST IS BESTEMD:

F. Bouman, Sneeuwbalstraat 108 te 's-Gravenhage, als leeraar bij het Openbaar Middelbaar Onder-

Mutaties van 17 Juni tot 1 Juli.

Nieuwe Leden.

...er- en Theekistenfabriek „Ret-Sabang", Utrecht, ...dijk 5. *f* 10.
...urmaatschappij „Kali Tello", Den Haag, Laan v. Meerdervoort 16. *f* 10.
L. Harders, Directeur Cultuur Mij. „Artana", Den Haag, Stadhoudersplein 87. *f* 5.

Pasaroean Stoomtram Maatschappij, Den Haag, Schuytstraat 151. *f* 5.
Probolinggo Stoomtram Maatschappij, Den Haag, Schuytstraat 151. *f* 5.
H. van der Linden, Administrateur s.f. „Poendoeng", Djokja, *f* 10.
A. C. van Lochem, Cand. Ind. Ambtenaar, Meester-Cornelis, Pasarstr. 161. *f* 5.

Nieuwe Begustigers:

D. van Wamel, Apeldoorn, Deventerstraat 65. *f* 2.

Afschrijven:

S. A. Bartstra, Utrecht, Willem Barentzstraat 17.
J. E. Foekens, Den Haag, Korte Vijverberg 4.

Adresveranderingen:

J Chr. Hubach, Off. v. Gez. Vliegenier N. I. L., van: Zaandam, Westzijde 96 naar: villa „Groenhof" Berkenlaan 3a te Zeist. *f* 5.
J. A. Toens, van: Doorn, Boschlaan naar: Hilversum, Albertus Perkstraat 21.
J. H. O. Graaf van den Bosch, Schout-bij-nacht, Lid Hoog Militair Gerechtshof, van: Zeist, Prins Hendriklaan 3 naar: Den Haag, Statenlaan 116 *f* 5.
Mevrouw Wed. P. van Wijk-van Temmens, van: Huize Zuilenveld" te Zuilen bij Utrecht naar: Den Haag, Laan van Eik en Duinen 225. *f*2.50.
A. du Bois, Architect B. O. W. van: Djokjakarta, naar: Utrecht, Rembrandtkade 47 p/a. den heer J. W. van de Graaf. *f* 5.
A. J. van Wilgenburg, Cand. Ind. Ambtenaar, Amsterdam, van: J. P. Heijestr. 103 naar: Jan van Riebeekstraat 15.
G Lebbink, Amsterdam, van: Keizersgracht 496, naar: Koninginneweg 132
A. Hermans, van: Plantage „Mariënburg" (Suriname) naar: Amsterdam, Frederik Hendrikplantsoen 5. *f* 5.
B. van der Kam, Gep. Controleur Zoutregie, van: Rotterdam, Blommerdijksche laan 15A naar: Apeldoorn, Brinklaan 193. *f* 5.
Ch. F. H. Dumont, Leeraar Kol. Landbouwschool, van: Deventer, Boedekersstraat 17 naar: Villa „Carolus Enk" te Schalkhaar, Deventer.
W. J. Cohen Stuart, Oud Minister van Marine, van: Nice naar: Den Haag, de Perponcherstraat 109 (tijdelijk adres).
E. J. Schröfer, Gep. O. I. Ambtenaar, Scheveningen, van: Gevers Deijnootweg 13 naar: Cornelis Jolstraat 25.
W. J. Giel, Gep. Kolonel tit. Art. N. I. L. van: Haarlem, Kleverparkweg 108 naar: Den Haag, Schuijtstraat 100. *f* 2.50.
H. J. J. Knibbeler, oud Luit. Kolonel Art. N. I. L., Den Haag van: ten Hovestraat 39 naar: van Hoeylaan 19.
F. B. Vodegel, oud Ass.-Resident, Den Haag, van: Van Swietenstraat 113 naar: Galvanistraat 16.
Mej. J. S. M. van der Kroon, Den Haag, van: Anemoonstraat 166 naar: Obrechtstraat 20.
Ch. Monod de Froideville, Controleur 1ste klasse B. B. van: Tandjong-Karang naar: Bussum, p/a. den heer S. van Vleuten, Nieuwe 's-Gravelandsche weg 19.
G. J. Wiggers, Adj. Inspecteur Immigratiedienst van: Den Haag, Thersiastraat 72 naar: Weltevreden, Departement van Justitie.
Mej. C. W. Süverkropp, onderwijzeres, van: Garoet naar: Djokdja, Weltevreden.
A H. Maas Geesteranus, thans Directeur van B. B. te Weltevreden.
J. Boes, Officier van Gezondheid, naar: Tjimahi.
C. ten Bosch, Arts, naar: Lawang.
A. C. Bouman, Arts, naar: Cheribon.
C. E. Cohen, Controleur B. B., naar: Soekaboemi.
C. W. L. Cohen, Kantoorhoofd P. T. T. naar: Weltevreden.
Th. J. Heitink, 1ste Luit. Art. naar: Tjimahi.
Ir. H. van Heijst, Civiel Ingenieur, naar: Soerabaija.
J. W. E. Hoffmann, Off. v. Gez. 1ste kl., naar: Magelang.
G. J. Tielrooy, Kapitein Inf., naar: Lokop (Atjeh).

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Vereeniging „OOST en WEST".
HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. Hietink, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. Sch. 752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en j lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West- of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstra 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichti zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. Sch. 752. Dit „Te biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanv te richten tot den Directeur, den Heer J. C. Hietink of den administrateur, den Heer W. Meijer.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerla 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Ind bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetre willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING. Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een bi en belangwekkende reis.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede d
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw her
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw her
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Ind**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).